

ILASIAQ

MEEQQANUT AARLERINARTORSIORTUNUT NAJUGAQATIGIFFIMMIK
NALILERSUINEQ

13:06

ELSE CHRISTENSEN

13:06

ILASIAQ

MEEQQANUT AARLERINARTORSIORTUNUT
NAJUGAQATIGIIFFIMMIK NALILERSUINEQ

ELSE CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2013

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

ILASIAQ
MEEQQANUT AARLERINARTORSIORTUNUT NAJUGAQATIGIIFFIMMIK
NALILERSUINEQ

Immikkoortortaqaarfimmi aqutsisoq: Anne-Dorthe Hestbæk
Meeqqanut ilaqutariinnullu immikkoortortaqaarfik

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-151-6

e-ISBN: 978-87-7119- 152-3

Layout: Hedda Bank

Saqqaaani asseq: Nuka Fleischer

Naqitat: 200

Naqiterisoq: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2013 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Hertuf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI-p saqqummersitai pissarsivik erseqqissumik oqaatigalugu killeqanngitsumik issuarneqarsinnaapput.

SFI-p saqqummersitaanik eqqartuilluni, allaaserinnilluni, innersuussilluni issuaalluniluunniit allaaserisat SFI-mut nassiunneqarnissaat qinnuteqaatigineqarpoq.

IMAI

	SIULEQUT	7
	EQIKKAANEQ	9
1	AALLAQAASIUT	13
	Meeqqat inuussuttullu pillugit periusissiaq	15
	Meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissitat	16
	Najugaqatigiiffik Ilasiaq	17
	Ilasiaq	18
	Anguniakkat takorluukkallu	19
	Meeqqat inerikkiartornerannUT anguniakkat	20
	Psykologip meeqqanik ikiuisarnera	22
2	SIUNERTAQ PERIUSERLU ATORNEQARTOQ	23
	Nalilersuinermi siunertaq	23
	Nalilersuineq pillugu	24

	Immikkoortumi siullermi periuseq; meeqqat atugarissaassusiat ineriartorerallu	25
	Immikkoortup aappaani periuseq; sinaakkussiussat	26
	Immersugassat pitsaassutsikkut apersuinermi atornerqartut	28
	Issuakkanik atuineq	30
3	ILASIAMI MEEQQAT	33
	Misilittakkat siullit	34
	Meeqqat iserternissaminnut tunuliaqutaat	35
	Kommuneqarfik Sermersuumik suleqateqarneq	37
	Ilasiap meeqqanik tigugisarnera	37
	Meeqqat iserternerminni atugarissaassusiat	39
	SDQ-mi angusat	40
	Ajornartorsiutit immikkut ittut SDQ-mi immersugassaq atorlugu nalilerneqartut	42
	Inussiarnersumik ikiuerusussuseqarnermillu pissusilersorneq	44
	Najugaqarnermi allannguutit	44
	Meeqqat misigissutsikkut ajornartorsiutillit	45
	Meeqqat ilaqutariinni atornerluisuniittut nakuuserfiusuniittulluunniit	47
	Meeqquerivik atuarfillu	50
	Ikinngutit	51
4	ILASIAMI SULINERMUT SINAAKKUTIT	53
	Ilasiami sulisut	53
	Tulleriarineq sullinniakkallu	55
	Sulisunut piumasaqaatit naatsorsuutigisallu	58
	Psykologip suliai	61
	Kommunip ilasiamik suleqateqarnera	63
	Angajoqqaat ilasiamik isiginninnerat	65
	Meeqqat ilasiamik isiginninnerat	67
5	EQIKKAANEQ	69

Illu tikilluaqqusaaffik	69
Suliffik aqqissuulluagaq	70
Ingerlaavartumik ilikkagaqartarneq	71
Sulisut tunniusimasut	72
Sulisunik ilinniartitsineq	72
Illup avataaniittutunik suleqateqarluarneq	73
Tulleriaarineq	73
Meeqqat nukarliit maanamut salliutinneqarput	75
Pilersitsinermiit patajaallisaanermut	76
Kaammattuutit	76
ATUAKKAT/SAQQUMMERSITAT	79
X-MIIT SFI-P NALUNAARUSIAI 2012	81

SIULEQUT

Najugaqatigiiffik Ilasiaq, 2011-mi ukiakkut pilersinneqartoq, nalunaarusi-ami uani nalilersorneqarpoq. Ilasiaq piffissami Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit annertuumik oqallittoqarnerani eqqarsaatigineqarlunilu pilersaarusioneqarpoq, kingullermik Meeqqat Inuusuttullu pillugit Periusissiami misilittakkanik nutaanik katersuiffi- sumi Namminersorlutik Oqartussanit suliarineqartumi oqaasertaler- sorneqarluni. Meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiami ilaatigut meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut ajornartorsiuterpassui ilaatigut maluginiaqquneqarput, allannguutissallu pisariaqartut aallartinneqartariaqartut allaaserineqarlutik.

Ilasiaq allannguutissatut kissaatigineqartut maannakkut piviusunngortinneqartut ilaatut isigineqarsinnaavoq. Ilasiaq paaqqinnif- fiuvoq namminersortoq, meeqqanut inooqataasutut atukkatigut aarleri- nartorsiortunut isumaginninnikkut perorsaanermi najuqarfissatut neqer- ooruteqartoq. Ilasiaq Kommuneqarfik Sermersuumi Mælkebøttenceterip ilaatut pilersinneqarpoq. Illu meeqqanut arfinilinnut inissaqarpoq. Meeqqat kikkut illumut iserternissamat innersuunneqassanersut kommu- nip aalajangertarpaa.

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd Ilasiamik na- lilersuivoq. Nalilersuineq april 2012-imi aallartinneqarpoq, 2012-imilu novemberip naanerani naammasilluni. Meeqqanit qulingiluasunit Ilasi-

ami 2012-imi novemberip naanera tikillugu najugaqartunit najugaqarsimasulluunniit, meeqqat arfineq pingasut angajoqqaavi meeqqamik misissuinermi ilaatinneqarsinnaanerannik allaganngorlugu akuersissuteqarput.

Nalilersuinermi siunertaq tassaavoq Ilasiami pissutsinik allaserinninnissaq kiisalu tassani najugaqarnerup meeqqanut sunik sunnuteqarneranik nalilersuinissaq. Nalilersuinermi meeqqat nalilersuinerup ingerlanneqarnerani Ilasiami najugaqartut malinnaavigineqarput. Najugaqatigiiffimmi sinaakkutit meeqqallu qanoq innersut nassuiarneqarput, tassunga ilanngullugu piffissap ingerlanerani ineriartortoqarneranik takussutissaqarnerasoq nassuiarneqarluni.

Meeqqat angajoqqaallu misissuinermi peqataasut qutsavigaavut. Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittunut apersuinermi peqataanerannut qujanaq, Mælkebøttecenterimi psykologimut Stinne Fleischerimut qujanaq aamma Ilasiami sulisunut qujanaq. Immikkoortortaqarfimmi aqutsisoq Nuka Fleischer suleqatigiilluarnitsinnut immikkut qutsavigaarput.

Nalilersuineq seniorforsker, mag.art. Else Christensenimit ingerlanneqarpoq. Cand.jur. Inger Koch-Nielsen, siornatigut SFI-mi ilisimatusarnermi aqutsisuusimasoq, nalunaarummik avataanit naliliisuvoq.

Nalunaarusiaq Nuummi Mælkebøttecenterimit inniminnin-nigaavoq aningaasalersorneqarlunilu.

København, maji 2013

JØRGEN SØNDERGAARD

EQIKKAANEQ

Najugaqatigiiffik Ilasiaq meeqqanut isumaginninnikkut aarlerinartorsior-tunut isumaginninnikkut perorsaanertalimmik najugaqatigiiffittut neqer-oorutitut 2011-mi ukiakkut Nuummi pilersinneqarpoq. Ilasiaq Mælkebøt-tecenterip suliaqarfittut siulersuisoqarluni imminut pigisup ilaatut pilersin-neqarpoq.

SFI Ilasiamik nalilersuivoq, taannalu pilersitsinerup kingorna ukioq ataaseq qaangiuttoq naammassivoq. Siunertaq tassaavoq Ilasiami pissutsinik allaaserinninnissaq küssalu tassani najugaqarnerup meeqqanut qanoq sunniuteqartarneranik nalilersuinissaq.

INERNILIUSSAT

Ilasiaq ullutsinni paaqqinnittarfittut ingerlalluartutut isikkoqarpoq, tassani meeqqat meeqqanillu isumaginninneq pillugit eqqarsaatit Kalaallit Nuna-anni ukiuni kingulli salliutinneqartut tunngavigalugit suleriaqqittoqarmat.

Meeqqat isertitertut ajornartorsior-teqarlutik inuusimapput. Meeqqat amerlanerit pissusilersuuteqartarnikkut ajornartorsiuteqarput, misigissutsikkut ajornartorsiuteqarlutik uniffeqannginnermillu ajornartor-siuteqarlutik. Ilasiamiinnermik nalaani pissusilersuuteqartarnermikkut ajornartorsiutaat annikillisarput, uniffeqannginnermillu ajornartorsiutaat ilaatigut annikillisarlutik. misigissutsikkulli ajornartorsiuteqarnerat inger-

laannartarpoq (meeqqalli sivisunerpaamik ukiup affaa malinnaavigineqarput).

Meeqqat annertuumik katsorsaneqarnissamik pisariaqartitsinngilat, taamaattorli sulisunut piumasaqaateqarfiullutik. Meeqqat amerlanersaat maannamut qulit ataallugit ukioqarput, misigissutsikkullu ajornartorsiutaat aamma meeqqat mikisut inuunermut ajornakusoortumut illersornermi iliuusaattut nassuiarneqarsinnaallutik. Meeqqat tassaapput misigissutsiminnik qaqutigut takutitsisartut, nuannaartuunatillu nikalungasuunngillat, piumasaqarfigineqaraangamik matusarput, aammalu aaqqissussaanngitsumik pilersaarutaanngitsunillu pisoqaraangat matusarlutik. Meeqqat amerlanersaat tassunga peqatigitillugu pissusilersornerminni aqutsiniartorujussuupput nakkutiginninniartorujussuullutillu, tamannalu meeqqat annilaanganerminnik aqutsiniarnerattut isigineqarsinnaavoq.

Meeqqat Ilasiamut isertersinnaasut Kommuneqarfik Sermersuup innersuuttarpei Ilasiamiinnerallu akilertarlugu, Mælkebøtcenteret tassunga peqatigisaanillu Ilasiamut suliassamik artukkiisumik meeqqat annertoorujussuarnik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsinnginnerat qulakkeerniarlugu Mælkebøttentcenteri tulleriiaarinermik nammineq suleriaaseqarpoq.

Ilasiami sulisut amerlanersaat meeqqanik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisunik sullissinissamut ilinniarsimanngillat, taamaattoq sullissinissaq ilikkarsimavaat, taamaasillutik Ilasiamiinneq meeqqanut iluaqutaasunngortillugu. Meeqqanik ajornartorsiuteqartunik sulissinerup unammillernartuunera Mælkebøttentcenterip immikkut maluginiagaraa. Taamaammat sulisut suliassanut piginnaasaqalersinniarlugit suliffimmi ilinniartinneqartarput. Sulisut ilinniakkatigut tunuliaqutaat apeqqutaatinagut meeqqat Ilasiamiittut ajornartorsiutaasa iliuuseqarfiginissaannut ilikkartinnissaat anguniagaasarpog. Taamatut suliariaaseqarnerup kinguneranik Ilasiami tunniusimaorujussuarnik sulisoqarpoq.

SIUMUT TAKORLUUKKAT

Paaqqinniffiup killiffiani siullermi, tassalu paaqqinniffimmik pilersitsinermi Ilasiaq ingerlalluarpoq. Suliassaq tulliuuttoq tassaavoq Ilasiap paaqqinnittarfittut ataavartutut patajaallisarnissaa.

Pitsaasumik tulleriiaarisarnerup attatiinnarnissa suliap ingerlanerani tamatumani pingaartuussaaq, taamaalilluni meeqqat katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisut tiguneqartassammata illu-

atungaatigulli meeqqat annertuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisut tiguneqartassanatik. Tulliattut pikkorissunik aqutsisoqarnerup sulusisialaqarnerullu attaiinnarnissaat pingaaruteqarpoq. Paaqqinnittarfiup Ilasiatut ittip sulisoqarnissaq taakkulu suliaasa pitsaassuseqarnissaat annertuumik pinngitsoorinnaanngilai. Tamunnga atatillugu sulisunik ingerlaavartumik oqilisaalluni oqaloqateqartarnissap ilinniartitsisarnerullu ingerlatiinnarnissaat attaiinnarnissaat pingaaruteqarpoq, najugaqalerumaartussat eqqarsaatigereerlugit ilinniartitsineq ilanngullugu.

Aammattaaq meeqqat illumi najugaqarnissaannut ikiuisa killissaasa allanngortinnissaa naleqquttuusinnaanersoq Mælkebøttenterip isumaliutigissagaa kaammattuutigineqarpoq. Maannakkut meeqqat pingasuniit 18-inut ukioqarput, tamannalu illu assigiiaartumik aqqissuussaatinniarlugu meeraqatigiinnullu naleqqussarniarlugu assersuutigalugu pingasuniit 14-inut ukiulinnut allanngortinneqarsinnaavoq.

Uani aamma naleqquttuusinnaavoq Mælkebøttenterip isumaliutigippagu, inuusuttunut 14-iniit 18-inut ukiulinnut paaqqinnittarfimmik nutaamik pilersitsinissaq naleqquttuusinnaanersoq, aammalu meeqqanut nukarlernut, ukioqanngitsuniit pingasunik ukiulinnut, paaqqinnittarfimmik nutaamik pilersitsinissaq naleqquttuusinnaanersoq.

AALLAQQAASIUT

Kalaallit Nunaanni isumaginninnikkut anguniakkanik oqallinnermi meeqqat atugaat meeqqanullu inuuniarnikkut atugassarititaasut ukiuni kingullerni qitiutillugit sammineqartarput. Meeqqat atugaat pillugit anner-tunerusumik pitsaanerusumillu ilisimasaqalernissaq annertuumik kissaatigineqarsimavoq, taamaalilluni nutaanik suliniuteqarnernut immi-nut nappassinnaassuseq tunuliaqutarineqassammat. Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik 2007-imi meeqqat iluaqutariillu ilorrisimaanerat pillugit misissuisitsinissamut suliniuteqarpoq, Kalaallit Nunaanni tamarmi illoqarfinni nunaqarfinnilu pissutsit qanoq innersut misissorneqarnissaat kissaatigineqarluni¹. Misissuinerup inerneru suleri-aqqinnermi ilaatinneqarput.

Meeqqat ulluinnarni inuunerat aamma isiginiarneqarpoq, sulini-utimmi soorlu ”meeqperivitsialak” kingusinnerusukkullu ”atuarfitsialak” ukiuni arlaqartuni ingerlanneqarsimammata, taakkunanilu marluusuni meeqqat pitsaanerpaanik periarfissaqarnissaat siunetaagami.² Kinguller-mik inuussuttut ilinniagaqarnissaat annertuumik isiginiarneqalerpoq.

Taamatuttaaq peqqissaanermi arlalinnik sulini-uteqartoqarsimavoq: ernisussioortut suliniutaasa nalinginnaasumik nukit-torsaavígínerat, meeraaqanut peqqissaasut sulinianerisa nukittorsaavigi-

1. Christensen m.fl., 2009.

2. Nathansen, 2004.

nerat, peqqissutsikkut perorsaanermit suliniutit aammalu meeqqanut inuusuttunullu immikkut pisariaqartitsisunut immikkut suliniuteqarnerit, tassunga ilanngullugu meeqqanut inuusuttunullu kinaanerminnik taasinatik oqarasuaatikku siunnersuisarneq. Suliniutit ilarpassui PAARISA-mi ingerlanneqarput,³ tassanilu piffissami 2007-2012 siunertaavoq siusissukku suliniuteqartoqartarnissaa, meeraaqqat toqusartut ikilisinneqarnissaat, meeqqanut sumiginnakkanut taakkulu ilaqutaannut suliniutit annertusarneqarnissaat, isumassueqatigiinnerup annertunerusumik isiginia-
rneqarnissaa – pingaartumik meeqqat inuusuttullu atugaannut atatillugu – kiisalu peqqinnartumik inooriaaseqarnissamut tunngatillugu meeqqat inuusuttullu iliuuseqarnissamut piginnaasaannik ineriartortitsinissaq PAARISAP-p 2007-2012-imi anguniagarai.

Meeqqat isumaginninnikkut aarlerinartorsiortut atugaat Kalaallit Nunaanni oqartussat nalinginnaasumik maluginiagaraat. Ilaqutariinnut meerartaartussanut siusissukku suliniuteqartarneq, meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut atugaat kiisalu ilaqutariinnik sullisiviit annertusaaviginissaat aammalu Kalaallit Nunaanni maannakkut kommuniusuni sisamaasuni ilaqutariinnut meerartalinnut naleqquttumik siunnersuisarneq sulissutigineqartarput.⁴

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap Naalakkersuisunit 2009-mi ukiakkut pilersinneqarpoq.⁵ Atugarissaarnermi pissutsit tamarmik sukumiisumik nalilersorneqarnissaat siunertaavoq, tassunga ilanngullugit meeqqat inuusuttullu atugaat. 2011-mi martsimi Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap kaammattuutini saqqummiuppai⁶, aamma tassani meeqqat annertuumik isiginia-
rneqarlutik. Isumalioqatigiissitap ilaatigut allappoq:

Inuuniarnermi atugassarisat assigiinngiiaartorujussuupput, amerlasuullu pitsuullutik inuullutik. Aningaasaqarnernikkut inuuner-
milu atugarisatigut ajornartorsiutit ilaqutariippassuarnut ajornakusoortunik atugassaqartitsisuupput, aamma meeqqat inuusuttullu ilaat arlaqaqisut ajornartorsiutitaqaqisumik peroriartarlutik. Amerlasuut atuarnerminni ajornartorsiuteqartarput aammalu ilinniagaqarnissamut piginnaasaqalertaralik kajumissisinneqartaratillu.

3. Innuttaasut peqqissusaat pillugu pilersaarut 2007-2012.

4. Christensen & Hansen, 2011.

5. Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat.

6. Akilerartarneq Atugarissaarnerlu pillugit Isumalioqatigiissitap.

Kalaallit Nunaanni meeqqanut atugassarititaasut pillugit nuna tamakkerlugu misissuineq issuarneqarpoq⁷ ilaqutariinnit tamarmiusunit pingajorarterutaat pallillugit meeqqanik tapersersuinissaminnut annikitsunik aningaasasaqarput, inuttut atukkatigut aamma/imaluunniit ilinniagaqarnikkut annikitsumik nukissaqarlutik. Taamaammat meeqqat amerlasuut meeraanermi piffissap ilaani meeraanertilluunniit tamaat ajornakusoortumik inuuneqartarput, imminermi naammattumik isumassuisussanik inersimasoqaratik.

MEEQQAT INUUSSUTTULLU PILLUGIT PERIUSISSIAQ

Meeqqat pillugit suliassaqarfimmi 2010-mut immikkut ittumik suliniuteqarnissamut Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik 2010-mi periusissiamik suliaqartitsivoq⁸ Meeqqat inuussuttullu pillugit periusissiamut nassuiaat kingullermik 2011-mi suliarineqarpoq.⁹

Meeqqat inuussuttullu pillugit periusissiaq pillugu nassuaammi misilitakkat nutaanerpaat katersorneqarput. Periusissiami meeqqat tamarmik pineqarput, kisiannili meeqqanut, inuussuttunut ilaqutariinnullu ikiorneqarnissamik taperserneqarnissamillu immikkut pisariaqartitsisunut sammititanik suliniuterpassuaqarluni. Periusissiami takorluugaq tassaavoq:

Meeqqat inuussuttullu pillugit periusissiaq inuiaqatigiit inuttut atukkatigut imminnut napatissinnaasut ineriartornerannut tapertaassaaq, inuiaqatigiinni meeqqat inuussuttullu inerikkiartornissamut periarfissaqassallutik, taamaalillutik inersimasutut inuunerminni inutsialattut, akisussaassuseqartutut innuttaasutullu imminnut pilersorsinnaasutut inuiaqatigiinni inooqataassallutik.

Periusissiami anguniagaq tassaavoq:

Meeqqat inuussuttullu pillugit periusissiaq suliniutinut ilisimasanik tunngaveqartunut, sunniuteqartunut imminnullu ataqatigiissunut tunngaviussaaq, suliniutillu meeqqat inuussuttullu tamarmik ilippanaatiminnik tamakkiissumik angusaqarnissaannut inui-

7. Christensen m.fl., 2009.

8. Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik, 2010.

9. Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik. Ilinniartitaanermut Iisimatusanermullu Naalakkersuisoqarfik, Peqqissuttimut Naalakkersuisoqarfik 2011.

aqatigiillu ineriartorneranni iluaqutaasunik peqataalernissaannut tapertaassallutik.

Periusissiaq meeqqat inuussuttullu pillugit suliassaqarfimmi suliarineqartartunut tamanut tunngasuvoq, qulequttat arfinilli qitiutinneqarlutik:

1. Ukioqqortussutsinut sammititanik siusissukkut suliniuteqarnej
2. Ajornartorsiutinut sammititanik siusissukkut suliniuteqarnej
3. Atornerluisunik katsorsaaneq
4. Meeqqat ilikkagaqartarnerat ineriartorerallu
5. Sulianik ilinniarsimasunik ilinniartitsineq
6. Suliniutinik nalilersuineq, nakkutilliineq sunniutaannillu naliliisarnej.

Periusissiaq neqeroorutininik aalajangersimasunik amerlasuuninik meeqqat aarlerinartorsiortut inuunerannut pingaaruteqarsinnaasunik imaqqarpoq.

MEEQQAT ANGERLARSIMAFFIUP AVATAANUT INISSITAT

Oqallinnerup ilangaatsiaa meeqqat namminneq angerlarsimaffigisamik avataannut, angajoqqaarsianut imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut inissinneqarsimasut atugaannut tunngavoq. Oqallinnermi ilaatigut pineqarput meeqqanut ilaqtutamik avataannut inissinneqarnissamik pisariaqartitsisunut naammattunik inissaqannginnera, ilaatigullu meeqqat ilaqtutamik avataanni peroriartornerminni atugarilersagaat pineqarlutik. alliartorneranni inuunneranni atugassarititat. Meeqqat angerlarsimaffimminni najugaqanngikkunik pitsaanagerusumik inuuneqalertarnerisa qularutissaannginnera ilaatigut apeqquserneqarpoq. Kommunit angajoqqaarsianinik paaqqinnittarfinnillu pissarsiniartarnermik, akuersisarnermik nakkutilliinnermillu sulinerat taaneqartup kingulliup nassatarisaanik oqallisigineqalerpoq.

Kingullermik Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik Kalaallit Nunaanni angajoqqaarsiat pillugit nalunaarusianik marlunnik suliaqartitsivoq,¹⁰ nalunaarusiani inerniliussat ilagaat meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartussanngoraangata kommunit nassuiaasarisartagaat aqqissuussaangitsut, soorlu aamma meeraq inissinneqartariaqarnersoq naliler-

10. Deloitte, 2012, 2011.

neqaleraangat, angajoqqaat angajoqqaarsiallu naminneq meeraaninermini atugaat nassuiaasianut ilaatinneqartariaqarnerat ilanngullugu tikkuarneqartoq.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup meeqqat inuusuttullu pillugit periusisiasiaq aqqutigalugu meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inisinneqarsimasut malinnaaffigai siunissamilu sulinissamut arlalinnik pit-saasunik siunnersuuteqarluni. Inissiivissanik naleqquttunik suliampilu ingerlatsilluarsinnaasunik neqerooruteqassagaanni, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni sulisunik ilinniartitsinissaq oqilisaallunilu oqaloqateqartarnissaq, aamma angajoqqaarsianik ilinniartitsisarnissaq tapersersuisarnissarlu pinngitsoorneqarsinnaanngillat, soorlu aamma kommunini sulianik sularinnittut angajoqqaarsianillu siunnersuisartut ilinniartinneqarnissaat piginnaasaannillu annertusaanissaq pinngitsoorneqarsinnaanngitsut. Aammattaaq nalunaarusiani taakkunani marlunni oqaatigineqarpoq meeqqat inissinneqannginneranni nassuiaasioorneq aqqissuusaaalluarnersuariaqartoq. Oqaluuserineqarpoq periuseq RUGO (Sulisussasioorneq, Ilinniartitsineq, Akuersisarneq, Aqqissuusaaaneq) malillugu maannakkut inissiisoqartalissanersaq.

NAJUGAQATIGIIFFIK ILASIAQ

Ilasiaq eqqarsaatersuutigineqarpoq pilersaarusioneqarlunilu oqallinnerit qulaani taaneqartut ingerlanerisa nalaanni, suliassaqarfillu pillugu nassuiaasioortoqarnerata nalaani. Oqallinnerup qanoq ittuuneranik Ilasiaq takutitsisutullusooq ippoq, peqatigisaanillu Ilasiaq piffinnut allanut naleqqiullugu siuarsimanerulluni. Eqqarsaatit meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiami oqaasinngortinneqartut tassaapput Ilasiami sulinermut arlalippassuartigut akuusut, taamaammat pissutissaqarluartumik oqartoqarsinnaavoq eqqarsaaterpassuit piviusunngortinnissaat iluatsippat qanoq pisoqarsinnaaneranut Ilasiamik nalilersuineq assersuutaalluarsinnaasoq.

Ilasiaq meeqqanut isumaginninnikkut aarlerinartorsiortunut isumaginninnikkut perorsaanertalimmik najugaqatigiiffittut neqeroorutaavoq. Ilasiaq Mælkebøtcenterip imminut pigisup siulersuisoqartullu ilaatut pilersinneqarpoq. Mælkebøtcenteri aqutsisoqarpoq inuttaralugit pisortaq, pisortap tullia, Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi ulluinnarni

aqutsisoq kiisalu najugaqatigiiffimmi Ilasiami immikkoortortami pisortaq, taakku marluk tullersorteqarlutik. Mælkebøttencenterimi allaffeqarfeqarpoq, Mælkebøtten aamma Ilasiaq. Mælkebøttecenteri katillugit 24-nik aalajangersimasunik sulisoqarpoq, taartaasartullu qulit missaamniillutik.

Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mælkebøtten Mælkebøttencenterip immikkoortuatut siulliullertut pilersinneqarpoq. Ilaatigut Nuummi meeqqanut inuusuttunullu tamanut ornittagaqarpoq ilaatigullu ulloq unnuarlu immikkoortortaqluni, meeqqat qimarnguiattut atuuttumik, tassani meeqqat angajoqqaaminnut utersinnaanersut imaluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnissaat pitsaanerunersoq paasiniallugu meeqqat atugaannik kommuniq misissuinerani meeqqat najugaqarsinnaallutik¹¹. Suliap tamatuma ingerlanerani meeqqat ataasiakkaat inuttut atugaannik tarnikkullu pissusaannik Mælkebøtten nassiuiaasiortarpoq, meeqqallu siunissaa pillugu tungiuinermik ingerlatsivimmuut inassuteqaateqartarluni. Inissiivissat amigaataammata Ilasiaq meeqqanut angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartussanut najugaqatigiiffissatut nutaatut pilersinneqarpoq.

Allaffeqarfiup, Mælkebøttenip najugaqatigiiffiullu Ilasiap akornanni ataavartumik atattaveqatigiittoqartoqartarpoq, pineqartorlu tassaavoq ataatsimut ingerlatsivik, Mælkebøttecenteri, ataatsimoorussanik naleqartitanik tunngaveqartoq.

Kommuneqarfik Sermersuup meeqqat Ilasiami najugaqarnerat akilertarjaa. Aammattaaq aallarnisaanerup nalaani Ilasiaq VILLUM FONDEN-imit aningaasaliffigineqarluni aamma taperserneqarpoq.

ILASIAQ

Ilasiaq Nuussuarmi, illoqarfiup Nuup immikkoortortaasa ilaanni, illumi angisuumi attartukkami pilersinneqarpoq. Illu iseruminartorujussuavoq, nutaaliaalluni atoruminartumillu aaqqissugaalluni, iserfigiuminarluni qalipaaticissaarlunilu.

Ilasiap iserfiginissaanut pilerinarnissaa kusanartuunissaalu toqqaavaoq. Tunngavilersuut tassaavoq Ilasiaq ulloq unnuarlu neqeroortaatmat, tunngaviatigullu meeqqat pingasunik ukioqarnerminniit 18-inik ukioqalernissaminnut tassani najugaqarsinnaallutik. Illu angerlarsimaffittut isikkoqassaaq, meeqqat angerlarsimaffigissallugu nuannarisaat, toqqis-

11. Isumaginninnermut inatsisit naapertorlugu nassuiaasiortoqartarpoq.

sisimaffigisinnaasaat sulisunillu inersimasunit pitsaasumik isumassorneqarfigisinnaasaat.

Illu meeqqanut arfinilinnut inissaqarpoq.¹² Meeqqanut anginer-nut ataasiuttarissanik marlunnik ineqarpoq meeqqanullu minnerulaar-tunut marluuttarissanik marlunnik ineqarluni. Aammattaq mikisumik allaffeqarpoq, tassani inersimasumut unnuakkut illumini sinittumut aamma ataatsimik siniffeqarpoq. Naggasiullugu angisuumik kusartumik isersi-maartarfeqarpoq iggavimmut atasumik kiisalu ataatsimik angisuumik al-taneqarluni. Inissaqarluarpoq, illulu aqqissuulluakkatut atornerqarluarsin-naasutullu isikkoqarluni.

Najugaqatigiiffik 2011-p ingerlanerani pilersinneqarpoq, 2011-milu ukiakkut meeqqanik siullernik tigusinissamut piareerluni, meeqqat siulliit decembarimi iserterput. Tamatuma kingorna meeqqat amerlanerit iserterput, 2012-milu novembarip naanerani ulikkaarluni. Meeqqanit qu-lingiluanit Ilasiami najugaqarsimasunit najugaqartunilluunniit arfineq marluk Meeqqat Inuusuttullu Illuata Mælkebøttenip ulloq unnuarlu im-mikkoortortaqarfiani siornagut najugaqarsimapput, meeqqallu marluk meeqqanut angerlarsimaffiup avataanut inissineqartunut paaqqinnittar-fimmeerlutik. Meeqqat tamarmik Kommuneqarfik Sermersuumeersuup-put.

ANGUNIAKKAT TAKORLUUKKALLU

Mælkebøttecenteri meeqqanut meeqqallu angajoqqaavinut ataatsimoo-russamik isummersortoqartarpoq – isummersorneq Meeqqat Inuusuttul-lu Illuanni Mælkebøttenimi Ilasiamilu atuuttoq. Mælkebøttecenterip isummersornera centerip suliassanut sulinerimullu tunngaviani (Sulisut quppersagaattut taaneqartumi) erseqqivissumik nassiuiaatigineqarpoq, tassani centerip aallartisarnera tamarmi, siunertaq, anguniakkat pingaar-nerit, takorluukkat, suliassaq, suleriaatsit, aqqisuussaannikkut ilusiliussaq, illut suliaat, aningaasaqarneq sulisullu nassuiarneqarlutik.

Mælkebøttenip anguniagaa tassaavoq Nuummi meeqqat inuusut-tullu sumiginnakkat atugaasa pitsanngortinnissaat, tamannalu aqquti-galugu sumiginnaaqqinnissamik pinaveersaartitsineq.

Tamatuma saniatigut suliassanut sulinerimullu tunngavinni angu-niakkat pingaarnerit takorluukkallu takuneqarsinnaapput, tassaasut:

12. 2012-imi decembarimi meeqqat arfineq pingasut ineqarsinnaalerput.

- Ilasiaq meeqqanut inuusuttunulu pingasuniit 18-inut ukiulinnut neqeroorutaassasoq
- Meeqqat illorissagaat meeqqallu qitiutinneqassasut
- Eqqissimaarfimmik pilersitsisoqassasoq, tassuunakkut aaqqissuussanik, malittarisassaqluni inatsisillu malillugit sinaakkuteqarluni inersimasut isumassuiffiginnaasaat pilersinneqassalluni
- Meeqqat nukissaqarluartut nukissaalatsinerusullu inissaqarnissaannik qulakkeerinnittunik aalajangersimasunik malittarisassaqaassasoq sinaakkuteqarlunilu. Meeqqat annertuumik artukkigaasimasut katsorsarneqarnissamillu pisariaqartitsisut neqeroorutitut pisortanit pilersinneqartunut innersuunneqassasut
- Illumi imarititat ataavartumik ineriartortinneqartuassasut ingerlatsanullu pisariaqartinneqartunut naleqqussarneqartassallutik
- Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Siunnersuisoqatigiit aqquutigalugit illumi ingerlatanik ineriartortitsinermi pilersaarusionermilu meeqqat inuusuttullu suleqataallutik peqataassasut
- Illumi malittarisassat suliarineqassasut
- Avatangiisini eqqissisimanartumi angerlarsimaffippalaartumi nuanisaarneq avatangiisini aaqqissuussami nutaalionermik pilersaarutaannigsumillu iliuuseqarnermik ilaqartinneqassasoq.

Anguniakkat oqaasertalersorneqarput Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mækebøtten pilersinneqarmat, kisiannili illumut nutaamut Ilasiamut aamma atuullutik.

MEEQQAT INERIKKIARTORNERANNUT ANGUNIAKKAT

Anguniakkat pingaarnerit takorluukkallu assigalugit meeqqanut, sulisunut suleqatinullu avataaneersunut anguniagassat arlallit oqaasertalersorneqarput. Meeqqanut inuusuttunullu anguniakkat aalajangersimanagerusut ilaattut uku taaneqarsinnaapput:

- Meeqqat inuusuttullu ajornartorsiutinik aaqqiinissamut sakkussanik neqeroorfigineqassasut
- Inuunermut immitsinnut piumasqaateqartarnerup immitsinnullu naatsorsuutiginninnerup nalinginnaaffigisaanut sinaakkusiisoqassasoq

- Isumaqatigiissuteqarnerup isumaqatigiissutinillu eqqortitsinnginnerup kingunerinik meeqqat inuusuttullu takutissallugit
- Meeqqat inuusuttullu inersimasunik tatiginnissinnaanertik pillugu tunngaviusumik tatiginnittunngussasut
- Meeqqat inuusuttullu akuerineqarnermik nersualaaneqarmillu misigissasut
- Meeqqat inuusuttullu namminneq pisariaqartitaminnik kissaatiminillu oqaatiginnikkut ulluinnarni inuunerminnut sunniuteqarnissamat periarfissinneqassasut.

Meeqqanut inuusuttunullu anguniakkat aalajangersimasut paasiuminartorujussuarmik oqaasertalersugaapput, peqatigisaanillu annertuumik angusaqarniarfiullutik. Paasiuminartut tassaapput sulisut suliassanut sulinermullu tunngavinnik (Sulisut quppersagaannik) atuartut imaaliinnaq paasisinnaassammassuk sulisut suliassamik sularinerisigut suna anguniagaanersoq. Annertuumik angusaqarniarneq tassaavoq paasiuminartut ulluinnarni iliussinngortinneqarnissaat. Aassersuutigalugu ajornartorsitunik aaqiinnissamat sakkussanik neqerooruteqaraanni qanoq iliortoqassava? Imaluunnit inuunermit qanoq sinaakkusiisoqassava, inuunermi nalinginnaalluni piumasaaqateqarnissaq imminnullu ilimagisaqarfigeqatigiinnissaq?

Anguniakkat piviusunngortinniarnertat sulisut sulinermikkut anertoqisumik iluatsikkajuttarpat. Tassani soorunami oqartoqanngilaq suut tamarmik iluatsittartut, meeqqallu tamarmik ajornartorsiteqaratik inuulartut, kisiannili anguniakkat sulisunit oqaluuserineqartarput sulisullu sulinerminni taakku isummerfigisarlugit. Sulisut sapaatit akunikkaartumik ataatsimiinneranni, oqilisaalluni oqaloqatigiinnerni sapaatit akunneri arfinilikkaarlugit pisartuni kiisalu sulisut nutaat ilinniartinneqarneranni anguniakkat oqaluuserineqartarput. Tamatuma saniatigut sulisut tamarmik sapaatit akunneri arfineq pingasukkaarlugit psykologimit nalunaaquttap akunnerini marlunni ilinniartinneqartarput, qulequttanik attuumassuteqartunik sulisut namminneq kissaatigisimasaannik imaluunniit psykologip attuumassuteqartutut isigisaanik saqqummiussifigineqartarlutik, tamatumalu kingorna oqallittoqartarluni. Tamatigut imatut iliortoqartarpoq suliarnik sularinneriaaseq attatiinnarneqartarluni, suliarnik sularinneriaatsimi anguniakkat suunerisa ilisimaneqarnissaasa siunertaa-nera erseqqarilluni, aammalu siunertat anguniarlugit sulisoqarnissaa

qanorlu iliorluni ajunnginnerpaamik piviusunngortinneqassanersut erseqqarillutik.

PSYKOLOGIP MEEQQANIK IKIUISARNERA

2012-ip ingerlanerani Mælkebøttcenteri psykologimik piffissaq tamaat sulisumik atorfinitsitsivoq. Psykologi Ilasiami aamma Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi sulisarpaq. Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi psykologi meeqqat atugaasa nassuiaasiornernanik sulinermut psykologi peqataasarpaq (soorlu tamanna inunnik isumaginninnermi inatsisini piumasaqaataasoq), aamma meeqqat angajoqqaallu pisariaqartitsinerat malillugu tapersersuilluni oqaloqatiginissaannik neqeroorfigineqartarput. Tamatuma saniatigut meeqqat Ilasiamut nuuttut piffissamilu sivilisunerusumi Ilasiami najugaqartussat psykologimit katsorsarneqarnissamik aamma periarfissaqarput. Tamanna sallertut ingerlaasiuvoq meeqqat inuunermi aqqusaakkamik kingunerannik misigisanik kingunerluuteqartunik suliarinninnissamut periarfissaqarfigisaat, imaluunniit misigisanik kingusissukkut kingunerluuteqartunik suliarinniffigisinnaasaat.

Tamatuma saniatigut psykologi suleqatigiinnik aalajangersimasumik oqilisaalluni oqaloqatiginittarpaq pisariaqartillugulu inunnik ataasiakkaanik oqilisaalluni oqaloqatiginittarluni.

SIUNERTAQ PERIUSERLU ATORNEQARTOQ

SFI Ilasiamik pitsaassutsikkut nalilersuivoq. Nalilersuineq Mælkebøttecen-
terimit kissaatigineqarpoq, Ilasiami ukiumi siullermi sulineq nalilersortik-
kusullugu. Nalilersuivoq 2012-imi aprilimi aallartinneqarpoq 2012-imilu
novembarip naanerani naammassineqarluni. Meeqqanit Ilasiami 2012-mi
novembarip naanera tikillugu najugaqartunit najugaqarsimasunilluunniit
qulingiluaasunit arfineq pingasut angajoqqaavisa meeqqamik misissuiner-
mut ilaatinneqarsinnaanerat allaganngorlugu akuersissutigaat.

NALILERSUINERMI SIUNERTAQ

Nalilersuinermi siunertaq tassaavoq Ilasiami pissutsinik allaaserinninnis-
saq aammalu tassani najugaqarnerup meeqqanut qanoq sunniuteqartar-
neranik nalilersuinissaq.

Nalilersuinermi meeqqat Ilasiami najugaqartut nalilersuinerup
ingerlanneqarnerata nalaani malinnaavigineqarput. Meeqqat iserter-
aangamik qanoq ittarnersut, piffissallu ingerlanerani ineriartornerannik
takussutissaqarnerisq misissorneqarpoq.

Tamatuma saniatigut Ilasiami meeqqanik sullissinermi sinaak-
kutit allaaserineqarput. Illutaatigut sinaakkutit, sulisut atorfeqartut aamma

ulluinnarni sulinermi malittarisassat suleriaatsillu tunngavigalugit aqqis-suussaannikkut sinaakkutit allaaserineqarlutik.

NALILERSUINEQ PILLUGU

Nalilersuineq marlunnik immikkoortoqarpoq. Meeqqat iserteraangamik qanoq atugarissaassuseqarnerannik Ilasiamilu najugaqarnerminni qanoq ineriartornerannik allaaserinninneq kissalu suliamut sinaakkutinik allaaserinninneq (ilaatigullu suliamik namminermik allaaserinninneq).

Immikkoortumi siullermi (kapitali 3) meeqqat isiginiarneqarput, meeqqat atugarissaassusiat Ilasiamilu suliniuteqarnermiit meeqqat sunik pissarsinerat nassuarneqarpoq. Meeqqat ataasiakkaat pillugit immersugassat nalilersuinermit suliarineqartut aallaavigineqarput. Immersugassat aqutsisumit sulisunillu immersorneqarput. Meeqqat ataasiakkaat pillugit immersugassat pingasoriarluni immersorneqarput, meeraq Ilasiamut iserterpat, qaammatit pingasut Ilasiami najugaqareerpat, Ilasiamiillu nuuppat (meeqqat nalilersuinerup suli ingerlanneqarnerani nuunnissamut angumersisut pillugit).

Immikkoortut aappaata (kapitali 4) imarai Ilasiami sulinermit aamma (ilaatigut) sulinermit namminermut sinaakkutit pillugit nassuiaatit. Tamatumani ilaatigut eqqarsaatigineqarput illumi najugaqarnissamut innersuunneqarneq, ilaatigut illup Mælkebøttecenterimik aamma Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittunik suleqateqarnera, ilaatigut najoqqutassat anguniakkallu sulinermi malinneqartut naggasiullugulu sulisut ilisimasaat ilinniaqarnerallu eqqarsaatigineqarlutik. Tamakku pillugit paasissutissat Mælkebøttentcenterip suliassanut sulinermilu tunngavii allasimasut atorlugit katersorneqarput, Ilasiami pulaarnikkut kiisalu Ilasiami aqutsisumik, Ilasiami sulisunik, Mælkebøttecenterimi psykologimik, Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittunik, meeqqat inissinneqarsimasut ilaasa angajoqqaavinik meeqqanillu angajullernik inissinneqarsimasunik pitsaassutsikkut arlalinnik apersuinikkut katersorneqarlutik. Taamatut iliornikkut Ilasiami ”qanq iliortarneq” allaaserineqarpoq ataatsimoorlutillu Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqanik aarlerinartorsiortunik sullissinermit Ilasiap qanoq tapertaanerani takutitsisuullutik.

Meeqqat taamatut ikitsigisut misissuinerlu taamatut annikitsigisoq pineqarnermata, Ilasiami najugaqarnermi suliniutit sunniutaat nalilersuinermi qitiutinneqartut oqartoqarsinnaavoq, tassa ”iliuserisartak-

kat” meeqqanut illumi najugaqartunut ajunngitsumik pitsaanngitsumiluunniit sunniuteqartartutut malunnaateqarnersut imaluunniit sunniuteqanngivissartutut malunnaateqarnersut maluginiarneqarlutik.

IMMIKKOORTUMI SIULLERMI PERIUSEQ: MEEQQAT ATUGARISSAASSUSIAT INERIARTORNERALLU

Meeqqat iserterneranni, iserterneranniit qaammatit pingasut qaangiuneranni, aamma – meeqqat nuuttut pillugit – nuuppata sulisut immersugassanik immersuinerisigut meeqqat pillugit paasissutissat pissarsiari-neqarput. Immersugassat imatut ilusilersorneqarput imminnut assigiis-sunngorlugit aammalu pissutsit imminnut assersuunneqarsinnaasut pil-lugit paasissutissanik imaqartinneqarlutik, taamaalilluni piffissap ingerla-nerani meeqqat atugarissaassusianni ineriartornerannillu ilorraap tungaa-nut ajornerujartuaarnermulluunniit allannguutaasinnaasut allaaseri-neqarsinnaasunngorlugit.

NALUNAARSUIFFIK 2.1

Immersugagssaq 1, meeraq Ilasiamut iserterpat immersorneqartussa.

- Iserterneq pillugu paasissutissat (iserternermut tunngavilersuut aamma Tungjuinermik Ingerlatsivimmik suleqateqarneq
- Meeqqap angajoqqaavi pillugit paasissutissat (tassunga ilanngullugit suliffik, inigisaq taa-maattoqarpallu atornerluinermik ajornartorsiutit
- Meeqqap tunuliaqutaa pillugu paasissutissat (tassunga ilanngullugit ukioqortussuseq, meeqqerivimmik atuineq, atuarneq)
- Meeqqap atugarissaassusia pillugu nassuiaat, misilitsinnermi *The Strengths and Difficulties Questionnaire* angusanik ilallugit, misilitsinneq matuma kingorna SDQ-mik taaneqartussa, tassani meeqqap peqatiminut attuumassutai, pissusilersuutimigut ajornartorsiutai, uniffeqannginnera misigissutsikkullu ajornartorsiutai nassuiarneqarlutik¹³
- Meeqqap Ilasiami ulluinnarni sulerisarluni inuuneranik allaaserisq
- Meeqqap meeqqanut allanut attuumassutai pillugit allaaserisq
- Meeqqap angajoqqaaminut attuumassutai pillugit allaaserisq
- Meeraq politiiunut atassuteqarsimanersaq pillugu (sunaluunniit pissutaagaluarpai) nassuiaat.

Tamatuma saniatigut meeqqap Ilasiamiitilluni ineriartornerani qanoq pisoqartariaqarneranik Ilasiap anguniakkatut allatai ilanngunneqarput.

13. Annertunerusumik paasisaqarusukkiut takujuk sdq-info.com.

NALUNAARSUIFFIK 2.2

Immersugassaq 2, qaammatit pingasut Ilasiameereermermi immersorneqartussaq.

- Meeraq pillugu paasissutissat
- Meeqquvimmil atuarfimmilluunniit qanoq ingerlaneraniq allaaserisaaq
- Tunguineramik Ingerlatsivimmil attaveqartoqarsimaneraniq paasissutissat
- Meeqqap atugarissaassusianik allaaserisaaq (aammaarluni SDQ atorlugu)
- Meeqqap ulluinnarni sulirisarluni inuuneraniq allaaserisaaq
- Meeqqap meeqqaanut allanut attuumassutai pillugit allaaserisaaq
- Meeqqap angajoqqaaminut attuumassutai pillugit allaaserisaaq
- Meeqqamut atatillugu pillugu politinut atassuteqartoqarsimanersoq pillugu nassuiaat.

Immersugassaq 2-mi paasissutissat immersugassaq 1-miittut assingi katersorneqarput.

Immersugassaq 3 nuunnermi immersorneqassaaq. Paasissutissaniq immersugassaq 2-miittut assiginginiq imaqarpoq aammalu immersugassaq 2-tulli meeqqap atugarissaassusianik ineriartorneraniq periarfissiilluni..

Immersugassanit taakkunannga marlunniit pingasunilluunniit paasissutissat ataatsimoorlutik takutitsipput meeqqat kikkut Ilasiamut isertertarnerisut aammalu sunik nakooquteqarnerannik sunillu ajornartorsiteqarnerannik takutitsillutik. Taamaalilluni aamma meeqqat najugaqatigiiffimmit neqeroorutiniq sunik pisariaqartitsinerat pillugu paasissutissaqarpoq.

IMMIKKOORTUP AAPPAANI PERIUSEQ: SINAAKKUSIUSSAT

Ilasiami sulinermit sinaakkusiussat pillugit allaaserinninneq pivoq Ilasiamut pulaarneq, aammalu meeqqanik sulisunillu persuarsiorani isersimaqateqarneq kiisalu arlalinnik apersuinerit tunngavigalugit. Piffissami nalilersuiffiusumi pingasoriarluni Ilasiamut pulaartoqarpoq. Pulaarneni pingasuni taakkunani aqutsisumik oqaloqateqartoqarpoq apersuisoqarlunilu kiisalu sulisunik oqaloqateqartoqarluni sulisunillu qitiutitanik apersuisoqarluni.

Aammattaq Mælkebøttecenterip psykologianik meeqqat amerlanissaannik oqaloqateqarsimasumik¹⁴, aammalu Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittunik pingasunik meeqqanik Ilasiamut inis-

14. Meeqqat amerlanersaaat psykologiip 2012-imi upernaakkut atorfinereermerani Ilasiamut isertterput.

sinneqartut pillugit misilittagalinnik apersuinit ingerlanneqarput. Nagasiullugu meeqqanik sisamanik kiisalu anaanaasunik pingasunik ataatsumillu ataatsimik apersuinerit ingerlanneqarput. Apersuinerit 2012-imi augustimi novembarimilu ingerlanneqarput.

Inersimasunik apersuinerit tamarmik qallunaatut ingerlanneqarput apersorneqartoq/apersorneqartut uangalu kisimeeqatigiitsilluta. Meeqqanik apersuinerit kalaallisut qallunaatullu ingerlanneqarput, Iliasiami sulisoq marluinnik oqaasilik oqaluttaalluni. Inersimasut katillugit 14-it (taakkunannga angajoqqaat sisamat) meeqqallu sisamat apersorneqarput.

Iliasiami *pulaarneq sinlleg* pivoq aprilimi 2012. Taamanikkut meeqqat sisamat najugaqarput, nukappiaraq ataaseq angisooq/inuusuttoq niviarisaaqallu pingasut mikisut/nukarliunerusut. Illu takuara meeqqallu tassani najugaqartut ilassillugit, nukappiararlu angajulleq sivikitsumik oqaloqatigalugu.¹⁵ Pulaarneq aamma aqutsisumik sivisuumik oqaloqateqarnermut atorneqarpoq, tassani nalilersuinerup ingerlanissaa saqqummiunneqarluni oqallisigineqarlunilu. Aammattaaq sulisut annertusisamik ataatsimiinneranni sulisut tamarmik peqataaffigisaanni peqataavunga. Suliniut oqaluttuaraara aamma nalilersuineri suut qitiutinneqassanersut oqaluttuaralugu, aamma meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut pillugit sulisut ilisimasaat eqqarsaataallu oqaloqatigiissutigaaavut, meeqqallu isumaginninnikkut aarlerinartorsiortut nalinginnaanerusumik oqaloqatigiissutigalugit, aammattaaq Iliasiami meeqqanut suliniuteqarneq oqaloqatigiissutigaarput. Taamaalillunga Iliasiamut suna ilisarnaataanersooq paasisaqarfigaara, siunissamilu pitsassusiliilluni apersuinissanut immikkut soqutigissanerlugit paasisaqarfigalugu.

Pulaarnerit aappaat 2012-imi augustimi pivoq. Tassani aqutsisoq maannamut qanoq ingerlasimanera pillugu apersorpara. 2012-imi aprilimi meeqqanik sisamanik Iliasiami najugaqartunit pingasut augustimi angajoqaaminnut angerlamut nuussimapput. Meeqqat angajullersaat 18-inik ukioqalereernermi kingorna nuussimavoq, meeqqallu minnerit marluk pilersaarutaajuannarsimasutut anaanaminnut angerlamut nuussimallutik. Meeqqamik allamik isertertoqarsimavoq, meerarlu alla ataaseq isertisamaarluni. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq suli meeqqat pingasut ukiap ingerlanerani isertissasut, taamaalilluni Iliasiami inissat tamarmik atorneqalissallutik.

Augustimi pitsaassutsikkut apersuinerit suilliit ingerlanneqarput. Meeqqat ilaat Iliasiamut nuussimasooq apersorneqarpoq, angajoqqaallu

15. Oqaloqatigiinneq taanna apersuinertut nalunaarsorneqanngilaq.

pingasut angerlarsimaffiini apersorneqarlutik. Apersuinerit immersugasat tassunga atugassatut aaqqissukanneriikkat atorlugit ingerlanneqarput.

Naggasiullugu Kommuneqarfimmik Sermersuumi Tunnguinermik Ingerlatsivimmi sulianik suliarinnittut pingasut apersorneqarput. Sulianik suliarinnittut taakku pingasut tamarmik meeqqanik Ilasiamut inissi-inermut suleqataasimapput.

Pulaarnerit pingajuat 2012-imi novembarip naanerani pivoq. Tasani aqutsisoq oqaloqatigeqqinneqarpoq, soorlu aamma sulisut qitiutitat suleqatigiikkuutaarlugit aamma oqaloqatigineqartut (suleqatigiiaanut marlunnut avillugit; aqutsisoq suleqatigiiaanut peqataanngilaq). Naggasiullugu meeqqat pingasut, tamarmik Ilasiami najugallit, apersorneqarput, aammaarluni sulisut marluinnik oqaasilik oqalutseralugu, soorlu aamma anaanaq ataaseq meeqqaminik Ilasiamiititsisoq apersorneqartoq.

IMMERSUGASSAT PITSAASSUTSIKKUT APERSUINERMI ATORNEQARTUT

Pitsaassutsikkut apersuinerit tamarmik immersugassat tassunga atugasatut aaqqissukanneriikkat atorlugit ingerlanneqarput. Ataatsimooqatigiiaanut assigiinngitsunut apersorneqartunut immersugassat assigiinngitsut atorneqarput (Ilasiami aqutsisumut, Ilasiami sulisunut, psykologimut, sulianik suliarinnittunut, angajoqqaanut meeqqanullu). Immersugassat ataatsimoorussaminnik qitiutitaqarput, ataatsimooqatigiinnut ataasiakkaanut apersorneqartunut apeqqutinik aalajangersimasumik ilallugit. Pisuni tamani apeqqutit Ilasiami najugaqarnermut aalajangersimasumik tunngasuupput, apersorneqartullu apeqqutit ilai akerusunngikkunigit tamanna oqaatigissagaa erseqqissarneqarpoq, tamatuma kingorna apeqqutit qaangiinnarneqassammata.

Ilasiami aqutsumik apersuinermi immersugassani ukiumi siullermi Ilasiap ineriartornera qitiutinneqarpoq, pingaartumik apeqqutit illumi ulluinnarni inuunermut tunngasut ilanngullugit: piffissani meeqqat ikituinnaatillugit ulluinnarni inuuneq qanoq attatiinnarniarneqartarpa; suleqatigiinnut ajornartorsiuataasinnaasut sulisullu taarseraassinnaanerat. Tamatuma saniatigut Ilasiami najugaqarnissamut tullerriarisarneq pillugu arlalinnik apeqquteqarpoq.

Ilasiami sulisumik apersuinermi sulisut meeqqanik sullissinermiinnik allaaserinninnissaat qitiutinneqarpoq, ullumik nalinginnaasumik allaa-

serinninneq ilanngullugu. Tamatuma saniatigut sulisut suleqatigiinnerat pillugu apeqquteqarpoq, Tungiuinermik Ingerlatsivimmik suleqateqarnermi peqataasoqarnersoq, meeqqap Ilasiami najugaqartussaaneraniq aalajangiinnermut peqataasimanersut, meeqqat qanoq ingerlalluartiginersut, meeqqat imminnut ikinngutigilersimanersut, meeqqat aalajangersimasut Ilasiami annerusumik atugarissaassuseqalersarnersut apeqqutigineqarlutik, aammattaaq paaqqinnittarfimmi pitsaaqutit ajoqutillu nalinginnaanerusumik apeqqutigineqarput. Tamatuma saniatigut sulisut tamarmik ilinnigarisimasinnaasatik meeqqanillu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartunik sullissinnermit siusinnerusukkumit misilittagarisimasinnaasatik pillugit paasissutissartalimmik naatsumik immersugaqarput.

Mælkebottecenterip psykologiata immersugassaani meeqqanik sullissineq qitiutinneqarpoq, meeqqat angajoqqaavi atassuteqarfigineqartarnersut, Ilasiami sulisunik suleqateqarnersoq qitiutinneqarlutik, ilinniartitsisarnersooq oqilisaallunilu oqaloqateqartarnersooq ilanngullugit. Tamatuma saniatigut apeqqutigineqarpoq Meeqqat Illuanni Mælkebøttenimi meeqqanik sullissineq aamma Ilasiami meeqqanik sullissineq qanoq assi-giissuteqarnersut imaluunniit qanoq assigiinngissuteqarnersut apeqqutigineqarpoq. Naggasiullugu apeqqutigineqarpoq Tungiuinermik Ingerlatsivimmik suleqateqarnersoq, meeqqallu Ilasiami najugaqarnermik nalaanni atugarissaassusiat pillugu psykololip isumaa apeqqutigineqarluni. ilorrisimaassusiannik psykololip isumaa. Psykologit suliarfik pillugu nipangius-sissusaatitaammata taamaattumillu sullitat aalajangersimasut pillugit oqaaseqarneq ajorlutik, meeqqat ataasiakkaat pillugit imaluunniit meeqqanik aalajangersimasunik sullissineq pillugu apeqquteqanngilaq.

Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittut immersugassaanni, psykololip immersugassaatuilli, sulianik suliarinnittartut Ilasiamik atuinermik misilittagaat qitiutinneqarput. Meeqqat namminneq angerlarsimaffimmik avataani najugaqartussaagaangata sooq Ilasiaq toq-qarneqartarnersooq pillugu apeqquteqarpoq, sulianik suliarinnittut Ilasiamut pulaarsimanersut, suleqatigiinneq qanoq issimanersooq, meeqqat inissineqaraangamik iliuusissatut pilersaarummik nassataqartarnersut¹⁶, inisseereernerullu kingorna Ilasiamut qanoq annertutigisumik ataqartartarnersooq apeqqutigineqarlutik. Sulianik suliarinnittut nipangi-

16. Isumaginninnermut inatsisini takuneqarsinnaavoq, meeraq inissinneqaraangat iliuusissatut pilersaarut pigineqartassasoq.

ussisusaatitaammata meeqqat aalajangersimasut pillugit apeqquteqanngilaq.

Meeqqat angajoqqaanisa immersugassaanni angajoqqaat Ilasiap meeqqaminnik inissiivittut atorneqarnera pillugu misilittagaat qitiutin-neqarput. Meeqqat sooq inissinneqarsimanersut imaluunniit inissiinnegin-nermi angajoqqaat inuunerisimasaat pillugu apeqquteqanngilaq. Angajoqqaat taakkuninnga oqaluuserinnikkusukkunik tikilluaqqusaapput, apeqquteqartoqanngilarli. Apeqqutini pineqarput meeqqap Ilasiamut nu-uttussaanera angajoqqaat qanoq ilillutik paasisimaneeraat, nuunneq qanoq ingerlanersoq, angajoqqaat meeraq Ilasiamut pulaarsimaneeraat, angajoq-qaq Tungiuinermik Ingerlatsivimmut maannakkut atassuteqartarnersoq, meeqqap maanna angerlarsimaffimmi najugaqannginnera qanoq innersoq, meeqqap Ilasiami qanoq ingerlalluartigineranik angajoqqaap isumaa, nag-gasiullugulu meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inissiisoqartussaatil-lugu Ilasiami meeqqap najugaqarnissaanik neqeroorutip akuerineqarnis-saa angajoqqaat angajoqqaanut allanut kaammattuutigisinnaaneeraat apeqqutigineqarpoq.

Naggasiullugu *meeqqat Ilasiami najugaqartut (tassanngaaniilluunniit nooqqammisimasinnaasut)* apersuinermi naatsunik immersugassaqarput. Immersugassami apeqqutit angajoqqaanut apeqqutitut assingupput. Meeqqat aperigineqarput Ilasiami najugaqalernissartik qanoq ilillutik paa-sineraat, aalajangerneq qanoq isumaqarfigineraat, nuunneq qanoq inger-lanersoq, nuunnginnerminni Ilasiamut pulaarsimanersut, angajoqqaamin-nit pulaarneqarsimanersut, Ilasiami najugaqarneq qanoq isumaqarfigi-nera, Ilasiami najugaqarnerminni ilikkagaqarsimanersut, aamma meeqqanut allanut angerlarsimaffimminni najugaqartussaannngitsunut Ilasiamut nuunnissamik neqeroorut akueriqqullugu kaammatt-uueteqarsinnaanersut aperineqarlutik.

ISSUAKKANIK ATUINEQ

Ataani nalilersuinerup inernerisa tulliuttumi sammineqarneranni apersuil-luni immersugassanit aamma pitsaassutsikkut apersuinernit paasissutissat atorneqassapput, taakkununga ilaallutik toqqaannartumik issuaanerit. Inuit ikittuinnaat apersorneqartut kikkunerisa paasitinneqanginnissaat qulakkeerniarlugu, inuit pisulluunniit aalajangersimasut pillugit paasissu-

tissanik aalajangersimasumik paasissutissiinani issuaanerit atorpeqassap-
put, soorlu aamma aqqit taaneqartut piviusuusaartitaassasut.

Assugusaanillu apersuinernit ataasiakkaanit immikkualuttuk-
kuutaanik issuaasoqassanngilaq. Qulequttat tunngiuvusumillu pissutsit
allaaserineqaraangata oqaatigineqartunik ataatsimut issuaasoqartassaaq.

ILASIAMI MEEQQAT

Meeqqat november/december 2011-miit november 2012-imut Ilasiami najugaqartut nalilersuinermi malittarineqarput. April 2012-imi Ilasiamut pulaarnermi siullermi meeqqat katillugit sisamat najugaqarput: meeqqat marluk Ilasiamut nuunnginnerminni Mælkebøttenimi sivikitsuarsuarmik najugaqarsimasut, meeraq ataaseq Ilasiamut inissinneqannginnermini Mælkebøttenimi siviuserusumik najugaqarsimasoq, meerarlu ataaseq paaqqinnittarfimmi allami najugaqarsimasoq.

Augustimi pulaarnermi meeqqat siulliit pingasut angerlarsimafimminnut nooqqissimapput, meeqqallu allat tallimaapput, taakkulu isertingajalersuupput imaluunniit iserternissaat aalajangerneqangajalerluni. meeqqanit allanit taakkunannga meeqqat sisamat Mælkebøttenimi najugaqarsimapput, meeraq ataaseq paaqqinnittarfimmi allami najugaqarsimasoq.

November 2012-imi pulaarnermi meeqqat katillugit arfinillit Ilasiami najugaqarput, taamaalillunilu inissat tamarmik atorneqarlutik. Piffissami augustimiit novemberimut nuussimasunik meeraqanngilaq, piffissamilu tassani nuuttoqarnissaa pilersaarutaanani.

MISILITTAKKAT SIULLIIT

Ilasiami najugaqartut siulliit ilaat nukappiaraavoq, meeqqat sinneri arfineq pingasuusut niarsiaraasut. Meeqqat nukarliit sisamanik ukioqarput, mererlu angajulleq 17-inik ukioqarluni. Meeqqat marluinnaat ima ukioqqortutigilersimapput inuusuttuarannorsimallutik, meeqqallu sinneri qulinik ukioqarlutik ukiukinnerullutilluunniit. Meeqqat angajulliit marluk illumi ataatsikkut najugaqarsimangillat (aappaa nuussimavoq), taamaammallu meeqqanut nukarlernut tallimanut ulluinnarni inuunermi malittarisassat assigiittorujussuullutik, meeqqallu angujulliit ukioqqortussunertik pissutigalugu allaanerulaartunik malittarisassaqarput. Meeqqalli tamarmik Ilasiami sulinermi ataatsimut anguniakkanut ilaapput, soorlu aamma ileqqorissaarnissamut assigiinnik malittarisassaqartoq.

Ilasiap malinnaaffiginerani piffissami tamarmi najugaqartussanik nutaanik innersuussinermut aalajangersimasunik malittarisassaqarpoq. Inissat tamarmik atorneqalernissaasa tungaannut tiguisarneq arriikannersumik pisimavoq. Meeqqanut tamanut tamatigit attuumassuteqartumik innersuussisarnernernut tunngavilersuutaavoq meeqqat 18-inik ukioqalernissamik tungaanut Ilasiami tunngaviusumik najugaqarsinnaaner, taamaattumillu meeqqat Ilasiap neqeroorutaanit ikiorserneqarsinnaasut isertertinnissaat pingartinneqarluni. Meeqqat pingasut Ilasiamit nuuttut aamma illumut innersuunneqarsimasuupput. Meeraq ataaseq 18-inik ukioqalerpoq taamaammallu nuuttariaqarluni. Meeqqat allat marluk pillugit aallaqqaataaniilli eqqarsaataavoq, meeqqat ilaqquttaminnut uterlutik nuussasut. Meeqqat arfinillit maannakkut Ilasiami najugaqartut qanoq sivistigisumik najugaqassanersut ilisimaneqanngilaq.

Meeqqanit qulingiluanit Ilasiami najugaqartunit najugaqarsimasunilluunniit meeqqat arfineq pingasut angajoqqaavi meeqqamik nalilersuinermi peqataanissaat pillugu akuersipput. angajoqqaat akuersipput. Taamaattumik meeqqanik allaaserinninnermi meeqqat arfineq pingasut taakku tunngavigineqarput. Meeqqat kikkuunerinik ilisarinnittoqannginniassamat, nalinginnaasumik allaaserinnittoqaannassaaq, meeqqat ataasiakkaat pillugit allaaserinnittoqarani. Pissutsit meeqqanut arlalinnut atuuttut aalajangersimasumik allaaserineqassapput, pissutsillu Ilasiamit immikkut maluginiarneqarsimasut Ilasiamilu sulisut sulinerannut pingaaruteqarsimasut itisiliilluni allaaserineqassapput.

MEEQQAT ISERTERNISSAMINNU TUNULIAQUTAAT

Ilasiamut isertinnginnermi meeqqat tamarmik Kommuneqarfik Sermersuumi Tungiuinermik Ingerlatsivimmit nassuiaasiorfigineqarsimapput. Pisuni tamani isertinnginnermi nassuiaasiorortoqartarpoq, meeqqat marluk pillugit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmut allamut iserternermut atatil-lugu taakku suliarineqarsimallutik, meeqqallu sinneruttut pillugit nas-suiaasiorneq pivoq Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi ulloq unnuarlu immikkoortortaqarfimmi meeqqat najugaqartillugit. Pisuni ta-mani inerniliussaq tassaavoq, meeraq – piffissami sivikinnerusumi sivisu-nerusumiluunniit – angajoqqaamini pinnani allam najugaqartariaqartoq.

Pissutsit assigiingitsut meeqqap Ilasiamut iserterneranut tun-gavissiisarput. Meeqqat ilaannut ilaqutariinni ingerlalluaraluartuni tas-sanngaannaq sakkortuumillu ajornartorsiutit pissutaasarput, tassani meeqqat inersimasortaat piffissami aalajangersimasumi meeqqanik isumaginninnissamat nukissaqassanatik.

Meeraq ataaseq kommuniq siusissukkut suliniuteqarneratigit ilaavoq, tassuunakkut meeqqat pisariaqartitsisut siusissukkut sulini-uteqarfigineqarnissaat qulakkeerneqartussaalluni.

Meeqqat amerlanersaat eqqarsaatigalugit ilaqutariinni sivisuumik ajornartorsiuteqartoqarsimavoq, pingaartumik inersimasut imigassamik aamma/imaluunniit ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarnerannut atatillu-gu.¹⁷

Meeqqat katillugit pingasut imigassamik aamma/imaluunniit hashimik atornerluisuunngitsunik anaanaqarput, meeqqat sinnerisa anaanaat atornerluisuusut. Meeqqat ataaminnik inooqateqarsimasut tamarmik ataataat atornerluisuupput.

Meeqqat ataasiakkaat – nalunngisat malillugit – angajoqqaamin-nit annersarneqartarsimapput, soorlu aamma meeqqat ataasiakkaat allatut atornerlugaasimasut. Pissutsilli tamaattut pillugit erseqqivissunik paasis-utissaqanngilaq.

Ilaqutariinni ataasiakkaani aamma anaanaasoq nammineq in-eqanngilaq. Kommuneqarfik Sermersuumi (Kalaallit Nunaatalu sinnera-

17. Christensen m.fl. (2009) oqaatigaat Kalaallit Nunaanni angajoqqaat meerartallit agguaqatigiis-sillugu 10 procentiisa missaat hashimik atuisuusut. Ilaqutariit hashimik atuisut pillugit apeqqutaavoq ilaqutariit sumi najugaqarnersut. Sumiiffimmut ilaqutariit najugaqarfigisaannut hashimik nassitsinissaq ajornanninnerutillugu hashimik atuisut amerlanerusarput. Taamaalil-luni Kalaallit Nunaata Avannaani Tunumilu ilaqutariit hashimik atuisut ikinnerupput, kitaanilu 10 procentit sinnerlugit hashimik atuillutik.

ni) inuusuttut arlaqaqisut siullermik meerartaaraangamik (meerartaqqik-kaangamilluunniit) namminneq ineqarneq ajorput. Arlalissuit – niviar-siaqqat nukappiaqqallu – siullermeerlutik meerartaaraangamik inu-usuttuarannguusarput, taamaattumillu ilaqtariinngoraangamik inuusuttut ilinniagaannik ilinniarsimasaratik suliffeqaratilluunniit. Inuusut-toq/inuusuttut anaanamik/ataatamik/angajoqqaamik inissiaanni naju-gaqartarput. Meeqqamut ineqarnermi pissutsit taamatut ittut inuunerup aallartinneranik ajornartorsiortitsilersinnaasarput: Ilaatigut annertun-gitsunik aningaasaqartarput, ilaatigut inissiani killilimmik inissaqartar-lutik, ilaatigut ilaqtariit namminerisaminnik ilaqtariittut inuuneqarneq ajorput, naggasiullugulu aanaakkut aataakkullu inuuneranni ajornartorsi-uteqartoqarsinnaasarpoq, tamakkulu meeqqar pitsaasumik alliaartornissaa-ta ajornakusoornerulerneranik kinguneqarsinnaasarlutik. Aanaat aataallu ilaat imigassamik ajornartorsiuteqarsinnaapput, taamaattumillu taamatut inigisamik atugaqartilluni nalinginnaasumik inuunissaq ajor-nakusoorinnaalluni.

Pisuni allani assersuutigalugu meeqqap anaanaata nammineq in-eqannginneranik tamanna kinguneqartarpoq, taamaattumillu anaanaq meerarlu/meeqqallu nuuttaqattaartuarlutik inuuneqartarlutik. Anaanaasup ikinngutaani nalunngisaaniluunniit assigiinngitsuni ullualun-guaniit sapaatit akunnerinik arlalialunnik sivirususilimmik naju-gaqarsinnaasarput. Aammaarluni pissutsit tamakku meeqqamut inuune-rup aallartinneranik ajornakusoorunngortitsisarput.

Ilasiami meeqqat tamarmik Tungjuinermut Ingerlatsivimmit in-nersuuneqarnerisa saniatigut Mælkebøttencenterip tulleriarinermut ataatsimiititaliaata meeqqat isertertussat nammineq innersuuttar-pai. Innersuussisarnermut ataatsimiititaliamüpput pisortaq, pisortap tullia, Mælkebøttenimi ulluinnarni aqutsisoq aamma Ilasiami immikkoortortami aqutsisoq. Ilasiami meeqqat tarnikkut nappaateqartutut paasisaqarfigi-neqarsimasut meeqqalluunniit allatigut annertuumik katsorsarneqartus-satut nalilerneqartut tiguneqarneq ajorput, taamaattumik innersuussisar-nermut ataatsimiititaliaq meeqqamik tigusinissamut itigartitsisinnaavoq. Taammaattoq meeqqat isertertut inuunermi arlalitsigut artornartorsi-uteqartarsimasuupput, meeqqat nalinginnaasumik, peqqissumik ineri-ar-tornerup aqqusaarnissaa nukissaalatsiffigisimasinnaallugu. Taamaattumik Ilasiamit ikiorneqarnissaq pisariaqartippaat, taamaalluni siunissamut un-gasinnerusumut isigaluni pitsaasumik/pitsaanerusumik inuuneqal-ersinnaassagamik.

KOMMUNEQARFIK SERMERSUUMIK SULEQATEQARNEQ

Meeqqat Ilasiamut iserternissaat Kommuneqarfik Sermersuumi Tungiuinermik Ingerlatsiviup aalajangertarpaa, soorlu aamma najugaqarneq kommuniup akilertaraa. Tullerriarinnermut ataatsimiititaliap iserternissaq akuersissutigisarpaa, isumaqarunilu meeraq najugaqatigiiffimmi meeqqanut anguniagaqarfiusunut ilaanngitsoq naaggaarsinnaalluni, Ilasialli paaqqittarfiup nammineq kissaatigisai tunngavigalugit meeqqap aalajangersimasup iserternissaa aalajangersinnaanngilaa.

Meeraq ataaseq iserternermini Tungiuinermik Ingerlatsivimmit iluusissatut pilersaarutorfigineqarsimavoq, Ilasialli meeqqat sinneri pillugit iluusissatut pilersaarutit tiginikuunngilai.¹⁸ Meeqqat pingasut piffisami killilimmi Ilasiami najugaqartussaanerit aallaqqaataaniilli pilersaarutaavoq. Meeqqat sinneri eqqarsaatigalugit najugaqarnissaasa qanoq siviutiginissaat pillugu paasissutissaqanngilaq. Meerarli ataaseq pillugu allasimavoq angajoqqaat atugaat pitsaanerulerpata meeqqap angajoqqaaminut uternissaa ilimagineqartoq.

Ilasiami aqutsisup Tungiuinermik Ingerlatsivik akuttunngitsumik ataatsimeeqatigisarpaa, ilaatigut qaammatikkaartumik ataatsimiinnermut Mælkebøtcenterimit qaaqqusissutigineqartartumut aaqqissuunneqartartumullu atatillugu, ilaatigullu meeqqanut ataasiakkaanut atatillugu. Tamatumani assersuutigalugu meeqqat sumi qanorlu akulikitsigisumik angajoqqaaminnik naapitsisussaanerit imminnullu najorneranni malittarisassaqaassappat malittarisassat pillugit Tungiuinermut Ingerlatsivik nasuiaatillugu ataatsimiittoqarsinnaasarpog. Meeqqat angajoqqaaminut utertussaatiillugit, pitsaanermik angerlarsimaffimmut uternissaat qulakkeerniarlugu ataatsimiittoqartarpog.

ILASIAP MEEQQANIK TIGUGISARNERA

Meeqqat isertinnginneranni Ilasiaq meeqqanit nalinginnaasumik ataasiarluni marloriarluniluunniit pulaarneqartussaavoq. Meeqqat Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenip ulloq unnuarluni immikkoortortaqaarfianeersut nalingissaasumik Ilasiaq arlaatigut naluneq ajorpaat, soorlu aamma pisuni amerlasuuni sulisut ilaat meeqqallu ilaat Ilasiami najugaqare-

18. Inunnik isumaginninneq pillugu inatsit malillugu meeraq angerlarsimaffiup avataanut inissinngaraangat iluusissatut pilersaarut suliarineqartussaavoq.

ersut (tassaniluunniit najugaqarsimasut) ilisarimasarlugit. Meeqqat aper-sorneqartut oqarput Ilasiamut nuunnissartik qilanaarisimallugu, soorlu aamma iserternissap ajornaatsuunera maluginiaqqugaat, pissuti-galugu ”Ilasiami malittarissat Mælkebøttenimi malittarissat assigimmatigit, tamatumalu kinguneqaranik qanoq iliorsinnaaneq qanorlu iliorsin-naannginneq ingerlaannaq paasineqartarluni”¹⁹.

Ulloq meeqqat takkukkaangata iserterneq malunnartinneqartar-poq. Pinnerasaosqartarpoq, meeqqat isertertinneqartarput tikilluaqqusaanermillu paasitinneqartarlutik.

Meeqqat pillugit Ilasiap ilisimasai aallaavigalugit meeqqap naju-gaqarnerani qanoq pineqartariaqarnera/qanoq pisoqartariaqarnera pillugit anguniagassanik arlalinnik aalajangersaasoqartarpoq. Anguniakkat aala-jangersimasut iliuuserineqarnissamullu sammititat tassani pineqarput, meeqqanut ataasiakkaanut atatillugu suut immikkut maluginiarneqar-tussaanerannik sulisunut oqaluttuartsut.

Anguniakkanik allaaserinninneq assersuutigalugu imatut isik-koqarsinnaavoq:²⁰

- Marie²¹ aallaqqaammut Ilasiami eqqissimalissaaq. Angerlarsimaffini nutaaq ilinniassavaa (sulisut meeqqallu allat). Ukioq kingulleq Ma-riamut ajornakusoorsimaqaaq, Ilasiamilu inuunermut arriitsumik peqataalernissaminut periarfissaqassaaq.
- Paaqqinnittarfimmi najugaqarnerminut Mariep akuersaarnissaanut sulisut ikiussavaat, angajoqqaavisalu angerlarsimaffimmini paarinis-saanut nukissaqannginnerisa paasinissaanut ilinniartissallugu.
- Mariap ingerlarsimaffimini najugaqannginnerminik aliasuuteqar-nerminik qaangiiniarnissaanut tapersersorneqassaaq.
- Piffissaq sivilisunerusoq eqqarsaatigalugu Marie Mælkebøtcenterimi psykologimit katsorsarneqassaaq.
- Maria niviarsiaaavoq nuannaartoq sammisaqartartorlu. Timersor-nikkut sunngiffimmi sammisaqalernissaa piffissamut sivilisuneru-sumut anguniagaavoq.

19. Meeqqat ilaannik apersuinermit issuaq. Issuaq meeqqap kalaallisut oqaatigisaanik qallunaatut nutserneqartumik uanga allataara.

20. Imarisaa aaqqissuunneqarpoq taamaalilluni pissutsit meeqqap kinaaneranik ilisarinnissutaasin-naasut peerneqarlutik.

21. Aterisuusaartitaq.

Meeraq arlalinnik ajornartorsiuteqartutut naliligaq pillugu anguniakkanik allaaserinnineq imatut isikkoqarsinnaavoq:

- Judy²² niviarsiaavaoq tunuarsimaartoq nipaatsorlu, itigartitsinissamik ajornartorsiuteqartoq. Misigissutsiminik oqaatiginninnissamut ikiussavarput, iliuitsivullu oqaasertalersortarlugit, taamaalilluni Judy aamma ilikkagaqassammat. Oqaluttuutissavarput anneraanni imaluunniit anaana anigaangat qianeq ajorisassaanngitsuusoq.
- Judy naleqartutut imminut isigitilissavarput, oqaluttuullugulu allanut pingaaruteqartoq.
- Judy ilinniartissavarput inersimasunut piumasaqarnissaq ajunngitsuusoq.
- Mianersorluta Judy ilinniartissavarput pigisat tigussaasut tamatigut pingaarnerpaajunngitsut (Judy akuerineqarniassagami tunisuteerarpassuarnik tunisisarpoq).
- Judy ilinniartissavarput pinngussat meeqqanut allanut atukkiut-tarsinnaagai.

Anguniakkat allaaserinerat malinnaavigineqartarpoq, pissutsillu allanngorpata aaqqinneqassalluni. Suut sulisunit maluginiarneqartariaqarnerisa oqaasertalersornissaannut anguniakkat allaaserinerat tapertaasarpoq, oqaatsillu suut atorneqartussaanerannik tikkuussisarlutik.

MEEQQAT ISERTERNERMINNI ATUGARISSAASSUSIAT

Meeqqat iserteraangamik ajunngitsutut pitsaanngitsutullu misigisimasarput. Ajunngitsortaa tassaavoq sumi najugaqarnissartik pillugu maanna aalajangiisoqarnera oqiliallaataasinnaammat – tassa piffissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu. Apersuinerni meeqqat arlallit oqaatigaat Ilasiami najugaqarusussimallutik, kisiannili inissaqarnerasoq ilisimasimanagu.²³ Aamma meeqqanut una ajunngequtaavoq imatut eqqissisinnaatigileramik inuunerminni ajornartorsiutitik malugisinnaanerulerlugit, soorlu aamma pissulersuutigisartagaat ersarinnerulersartut. Meeqqat arlaqaqisut

22. Aamma aterisuusaartitaq.

23. Meeqqanut Mælkebøttenip ulloq unnuarlu immikkoortoqarfiani Meeqqat Inuusuttullu Illuanni siusinnerusukkut najugaqarsimasunut annerusumik atuuppoq, ilimanarporlu meeqqat inissaqarnissaannut Tungiuinermut Ingerlatsivik aalajangiisartuummat, sulisut meeqqat inissaannik neriorsuisinnaanginnerannik tamanna takutitsisuusoq.

Ilasiamut nuunnermik kingorna piffissami siullermi ajornerulersutut misigisimalertarput. Pissusiviusutigullu tamanna pitsaasumik qisuariarneruvoq, tamatuma takutimmagu meeqqat siusinnerusukkut imminnut aqunniarsimanertik qimassinnaalertaraat, taamaalillutillu misigisimasamik qaangerniarnissaat aallartissinnaalerlugu.

Meeqqat sunik ajornartorsiuteqarsimanerminnik erseqqarissunik takutitsisarput, assersuutigalugu ilaqutariinni inersimasut imigassamik ikiaroorartumilluunniit atornerluiffigisaanni inuugunik, meeqqat nalinginnaasumik takutittagaat takutittarlugit. Taamaattumik piffissaq siulleg sulisunut annertuumik piumasaqaateqarfiusarpoq, peqatigisaanillu sulisut ammasuussallutik, taamaalilluni meeqqap pitsaanngitsumik misiginini takutissinnaaniassammagu, suliniuteqarlutillu meeqqamut tapersiisutaasumik, peqatigisaanillu ileqqorissaarnissamut Ilasiami malittarissat nalinginnaasut aalajangiusimassallugit, taamaalilluni tamarmik illumiissinnaaniassammata.

SDQ-MI ANGUSAT

Meeqqat Ilasiamut iserterneranni atugarissaassusiat pillugu paasissutissanik immersukkat imaqartut, meeqqat pillugit paasissutissanik aalajangersimasunik arlalinnik imaqarput. Meeqqat nakooqutaat ajornartorsiutaallu pillugit immersugassaq immersoriigaaq, SDQ-mi immersugassaq pingaarnarpaavoq.²⁴ Immersugassaq meeqqap qanoq inneranik naliliinermik imaqarpoq, taamaalilluni meeraq pillugu nappaatip suussusersinera pineqanngilaq, tassaanerullunili paasissutissanik arlaqartunik meeqqap atugarissaassusianik takutitsisunik imaqartoq, suullu immikkutt ajortorsiutaaleriataarsinnaanerannik takutitsilluni. Pineqartuni arfinilinni angusaqartitsineq pineqarpoq:

- Meeqqap nakooqutaanik ajornartorsiutaanillu ataatsimoortumik angusat
- Misigissutsikkut ajornartorsiutit
- Pissusilersuutigut ajornartorsiutit
- Uniffeqannginnermik aallussisinnaannginnermillu ajornartorsiutit
- Meeqqanut ukioqatinut attuumassuteqarnermi ajornartorsiutit

24. *The Strengths and Difficulties Questionnaire*, misissuinermi periuseq pillugu kapitali 2-mi allaaserineqarpoq.

- Inussiarnisaarluni ikiuerusussuseqarlunilu pissusilersorneq (inooqataalluarusuttut pissusilersorneq).

Immersugassaq apeqqutinik arlalinnik imaqarpoq, taakkulu meeqqat ataa-siakkaat pillugit Ilasiami sulisunit akineqartussaapput, meeqqat angajuller-saata aamma apeqqutit nammineerluni akivai.

Immersugassami akissutit meeqqap nakooqutaanik ajornartorsi-utaanillu takutitsipput, suullu maluginiagassaanerannik tikkussiillutik. Nappaammik suussusersisaqarniarluni immersugaanngilaq. Meeraq an-nertuunik ajornartorsiuteqarpat imalunniit nappaammik suussusersi-niaasoqassappat, meeqqat tarnikkut pissusaanik ilisimasalik/meeqqat tarnikkut naapaataannut nakorsaq nalinginnaasumik misissuisuusariaqar-poq.

SDQ-mi immersugassaq pitsaassutsikkut misissuinerni nunani tamalaani atorineqartarpoq, Kalaallilu Nunaanni siusinnerusukkat ator-neqarsimalluni.²⁵ Angusat katinnerat meeqqat nakooqutaasa ajornartorsi-utaasalu nalinginnaasutut taaneqartartut iluanniinnerannik takutitsisu-usarpoq, tassalu meeqqap meeqqat amerlanerit qanoq innerattupajaaq qanoq innera angusat takutittarlugu. Tamannalu isumaqarpoq meeraq pineqartuni arlaqartuni ajunngikkaluartoq, peqatigisaanilli pineqartumi ataatsimi ajornartorsiuteqarsinnaalluni, tassami naatsorsueqqissaarneq aallaavigalugu arlaatigut ajornartorsiuteqarsinnaaneq nalinginnaasutut isigineqartariaqarmat.

Nunani assigiinngitsuni meeqqat SDQ-mi angusaat uuttorneqa-raangata, meeqqat tamarmiusut 10 procentiisa missingi nalinginnaasutut taaneqartut avataaniittunik angusaqartarnerat nalinginnaasumik taku-neqarsinnaassaaq.²⁶ Tamanna aamma Kalaallit Nunaani atuuppoq. Taamaattoq Kalaallit Nunaanni niviarsiaqqat nukappiaqqallu angusaat annertuumik assigiinngissuteqarput. Meeqqat pingasuniit 14-inut ukiullit naammaginarumik amerlassusillit misissuiffiginerat tunngavigalugu nivi-arsiaqqat 6 procentii nukappiaqqallu 14 procentii nalinginnaasut avataan-niipput. Angusat suaassutsinut taakkununga marlunnut ataatsimoortil-lugit naatsorsoraanni, inernerat assigisaanik 10 procentiuvoq.²⁷

25. Ilaatigut uani Christensen m.fl., 2009.

26. Maluginiaruk meeqqat "nalinginnaasutut" oqaatiginiarneqanngimmata, angusalli pineqarlutik, angusallu meeqqani nalinginnaasumik meeqqat nakooquteqarnerannik ajornartorsiuteqarneran-illu tikkuussisuupput.

27. Christensen allallu, 2009.

Meeqqanut arfineq pingasuusunut Ilasiamut isertertunut naliler-sinermilu ilaasunut kisitsisit katikkutsigit – meeqqat Kalaallit Nunaanni meeqqatulli allatut ippata – aallaaviusumik ilimagisariaqarparput meeqqat 10 procentii nalinginnasut avataaniittunik angusaqassasut. Meeqqat arfi-neq pingasut 10 procentiisa assigaaat meeqqat 0,8, tassa meeraq ataasinga-jak.²⁸ Ilasiami meeqqat, ataaseq kisiat pinnagu, tamarmik niviarsiaaram-mata, meeqqat 6 procentiisa missaaniittut nalinginnaasut avataaniittunik angusaqarnissaat ilimagineqartariaqarpoq, tassa meeqqap affaata missaa.

Meeqqat Ilasiamut isertertut ilaat pingasut nalinginnaasut ava-taanniittunik angusaqarput. Tassa meeqqat isertertut amerlanerungaartut Kalaallit Nunaanni agguaqatigiissitsinermi ajornartorsionerupput. Ilimag-isinnaagaluarparput meeqqap affaa nalinginnaasut avataaniittunik an-gusaqassasoq, meeqqalli pingasuupput, tassa ilimagineqartumiit arfinile-riaammik amerlanerullutik.

AJORNARTORSIUTIT IMMICKUT ITTUT SDQ-MI IMMERSUGASSAQ ATORLUGU NALILERNEQARTUT

Meeqqap nakoqutaanik ajornartorsiutaanillu angusat tamarmiusut sania-tigut SDQ-mi immersugassaq qulequttanik sisamanik naatsorsuinertalin-nik imaqarpoq, taakkunani ajornartorsiutit annerusumik isiginiarneqartar-lutik, ukuuppullu:

- Misigissutsikkut ajornartorsiutit
- Pissusilersuutitigut ajornartorsiutit
- Uniffeqannginnermik ajornartorsiuti
- Meeqqanut ukioqatinut attuumassuteqarnermi ajornartorsiutit.

Qulequtaq ataaseq meeqqap nakoqutaanik immikkut isiginninniarfiusoq taakkununga ilannguneqassaaq:

- Inussiarnersumik ikiuukkusussuseqarnermillu pissusilersorneq.

Katillugit naatsorsuinermi pineqartuni sisamaasuni, ajornartorsiutinik isiginninniarfiusuni angusat atorneqartarput. Angusaq ataaseq nalingin-

28. Maani ilanngullugu eqqarsaatigineqassaaq assersuussinerit tikkuussisuunnaammata. Naatsor-sueqqissaarnikkut erseqqissuliutaanngillat.

naasut avataanniippat, pineqartunit sisamaasunit minnerpaamik marlunni meeraq ajornartorsiuteqarsimassaaq, meerarlu pineqartut arlaanni ataasi-innarmi ajornartorsiuteqartoq, nalinginnaasut avataaniittunik nalinginnaasumik angusaqassalluni.

Meeqqat tamarmik Ilasiamut isertertut pineqartuni sisamaasuni minnerpaamik ataatsimi ajornartorsiuteqarput. Meeqqat pineqartumi ataatsimi ajornartorsiuteqartut nalinginaasut iluanni katillugit angusaqartarput, meeqqalli pineqartuni marlunni marlanerusuniluunniit ajornartorsiuteqartut nalinginnaasut avataanni katillugit angusaqartarput.

Ataatsimut takusinnaavarput meeqqat pingasut misigissutsikkut ajornartorsiuteqartut, meeqqat tallimat pissusilersuuteqartarnikkut ajornartorsiuteqartut, meeraq ataaseq uniffeqannginnermik ajornartorsiuteqartoq meeqqallu sisamat meeqqanut ukioqatiminnut attuumassuteqartarnermikkut ajornartorsiuteqartut.

Kisitsisit Kalaallit Nunaanni meeqqanut pingasuniit 14-inut ukiulinnut atuuttunut sanilliunneqassappata procentinngortinneqarsinnaapput.²⁹ Meeqqat Ilasiamut isertertut katillugit 38 procentii misigissutsikkut ajornartorsiuteqarput, 63 procentii pissusilersuuteqartarnermikkut ajornartorsiuteqarlutik, 13 procentii uniffeqannginnermik ajornartorsiuteqarput 50 procentiilu meeqqanut allanut attuumassuteqartarnerminni ajornartorsiuteqarlutik.

Kalaallit Nunaanni nivarsiaqqat naammaginartumik amerlassusillit Blandt ³⁰ akornanni takuneqarsinnaavoq, nivarsiaqqat 15 procentii misigissutsikkut ajornartorsiuteqartut, 17 procentii pissusilersuuseqartar-nikkut ajornartorsiuteqartut, 2 procentii uniffeqannginnermik ajornartorsiuteqartut 60 procentiilu meeqqanut allanut attuumassuteqartarnerminni ajornartorsiuteqartut.

Kisitsisit taakku ilimanarsisippaat meeqqat Ilasiamut isertertut meeqqanut allanut naleqqiullutik pissusilersuuteqartarnikkut annerusumik ajornartorsiuteqartut, misigissutsikkut annerusumik ajornartorsiuteqartut aammalu uniffeqannginnermik annerusumik ajornartorsiuteqarlutik. Aamma ukioqatiminnut attuumassuteqartarnerminni ajornartorsiuteqarput, tamannali meeqqanut allanut naleqqiullugu annertunerusutut isikkoqanngilaq.

29. Aammaarluni nalornissutigalugu tikkuussisumik takussutissaqarneq pineqarner-soq, naatsorsueqqissaarinermik qularnaatsumik sanilliunneqarsinnaasumik peqanngilaq.

30. Christensen allalu, 2009.

INUSSIARNERSUMIK IKIUERUSUSSUSEQARNERMILLU PISSUSILERSORNEQ

Meeqqat marluinnaat katillugit angusaqarput allanut inussiarnersumik ikiuerusussuseqartumillu pissusilersortarnerannik tikkuussisunik, meeqqat arfinillit inussiarnersumik ikiuerusussuseqartumillu pissusilersortarnerannik tikkuussisunik angusaqanngitsut. Pineqartumi matumani allanik misissuisoqarsimanngilaq assersuussinermut atorneqarsinnaasumik.

Nalinginnaasumilli imaappoq, meeqqat ajornartorsiornerutillugit inussiarnersutut ikiuerusussuseqartutullu pissuseqannginnerusartut. Taamaalilluni pineqartumi tassani angusat pineqartuni allani angusanik takutitsipput, taamaalillunilu meeqqat ajornartorsiuteqartut pineqarnerat naqissuserneqarluni.

NAJUGAQARNERMI ALLANNGUUTIT

Meeqqat piffissami sivikitsuinnarmi Ilasiami najugaqarput, taamaattoq meeqqat ilaat isertereernerup kingorna qaammatini pingasuni arfinilinnilu malinnaavigineqarput, nuussimagunik Ilasiamit nuunnermut atatillugu. Meeqqanut Ilasiami qaammatini pingasuni sivisunerusumiluunniit najugaqarsimasunut qanoq pisoqarsimanera – mianersortumik – isiginiaraan- ni takuneqarsinnaavoq ilorraap tungaanut allanngortoqarsimasoq, tassami pissusilersuuteqarnikkut ajornartorsiutit ikinnerusut nalunaarsorneqar- mata, soorlu aamma meeqqat amerlanerusut ukioqatiminnut pitsaannerusu- mik attuumassuteqalersimasut.

Ajunngitsumik pissuseqartarnissamut inersimasut innersuutaan- nik malinninnissamut meeqqat nukissaqarnerulaalersimarisut allannguutit isumasiorneqarsinnaapput. Meeqqat itigartitsinermikkut imaluunniit sak- kortuumik qisuariaateqarnermikkut imminnut illersortarnerisa annikil- lisimanerannik sulisunik oqaloqateqarnerit tikkuussipput.

Misigissutsikkut ajornartorsiutit meeqqallu inussuarnersumik ikiuerusussuseqartumillu pissuseqartutut nalilerneqarnerat isiginiaraanni, allannguuteqartoqanngilaq.

MEEQQAT MISIGISSUTSIKKUT AJORNARTORSIUTILLIT

Meeqqanut ataasiakkaanut suut immikkut ajornakusoortuunersut immersugassani immersorneqartuni arlalinnik assersuutissaqarpoq. SDQ-mi immersugassani akissutit naatsorsoraanni, angusanut naapertuuttunik assersuutissarpassuaqarpoq. Assersuutit amerlanersaat misigissutsikkut ajornartorsiuteqarnermik takutitsisutut pissutissaqartumik isumasiorneqarsinnaasunik imaqarput.

Assersuutit misigissutsikkut ajornartorsiuteqarnermik takutitsisutut nassuiaraanni, qitiusumik ajornartorsiutaavoq meeqqat Ilasiami najuqaqartut tassaannerusut meeqqat misigissutsiminnik takutitsineq ajortut – aamma pisuni meeqqat nalinginnaasumik qisuariatarnertut isigineqarsinnaasuni, assersuutigalugu anneraanni qianeq. Immersugassami ataatsimi issuaq ataanittoq meeqqat nukarliit ilaannik assersuutitut allaaserinninneruvoq.

Ane assut ilakkuminartuuvoq ”ilaarsiinnartuulluni”, qaqutigorujussuarlu inersimasunut meeqqanullu itigartitsisarpoq. Misigissutsini qaqutigut takutittarpei, aamma anneraangami. Nipaaqimmat takunngitsoorneqarsinnaavoq. Nivarsiaaraavoq nipangiinnarnermik qisuariaateqartartoq.

Assersuut misigissutsikkut ajornartorsiuteqarnermik takutitsisutut atuaaraanni, Anep qisuariaarnera misigisanut nuanniit sunut imminut illersorniarneritut nassuiarneqarsinnaavoq. Meeraq ajornakusoortumik inuuneqartoq ”imminut mattunniartarpoq”, pisumilu oqaaseqarani, iliuuseqarani, qianani, taamaalilluni meeraq ilaatigut ersinngitsuuvoq. Meeraq ersinngitsuuppat, tamaannera isumaqarpoq meeraq inersimasunit qisuariatfigineqarsinnaasaminut taama amerlatigisoriarluni ajortumik qisuariatfigineqassanngitsoq, taamaalillunilunilu meeraq ajortumik qisuariatfigineqarnissaminut ilaatigut illersugaavoq. Pingaartumik meeqqat mikisut ajornakusoortumik inuuneqartut pineqarpata, taamatut qisuariaateqarneq meeqqap imminut illersorniarluni iliuuserisaatut isigineqarajuttarpoq.

Meeraq qisuariaatsimigut nuanniit sumik misigisaqarnissamut meeqqallu mikisup inersimasumit illersugaanngitsup ersinermik misigisaragaanut illersuutissaminik ineriartitsisimavoq. Tamatumunnga atatillugu meeqqanut nukarlerpaanut tunngatillugu naleqqutissaaq oqatigissallugu meeraq tarnip pissusaatigut illersuutissaminik immikkut ittumik ineriartortitsisimasoq.

Inersimasut pissutsinik taamaattunik eqqumaffiginngitsut ”meeqqamik ersinngitsitsijuaannarnermik” qisuariarsinnaapput, tamannalu isumaqarpoq meeraq qisuariarfigisannikkaat aamma/imaluunniit meeraq nipaatsutut isigalugu. Ilasiami sulisut taamatut qisuariarnerit eqqumaffiginissaannut meeqqamullu pitsaanerpaamik qisuariaatissap nassarinissaanut ilinniartitaasimapput.

Immersukkanit assersuutit allat meeqqat takutippaat meeqqat nikalluutigisaminnik annilaanngagisaminnilluunniit pisoqarpat annertuumik tunuariartartut, allaat oqaasertalersuinngisaannalersarlutik:

Jane nuannaartuunngilaq nuannaanngitsuunaniluunniit. Misigisutsiminik takutitsineq ajorpoq, assersuutigalugu anaanani anigaangat. Aamma anneraangami qianeq ajorpoq. Janep oqaasinngortitsinissani ajornartorsiutigaa, qaqutigunnaq oqartarluni. Oqaluttariaqaraangami ussersorluni takutitsisarpoq.

Assersuut taanna misigisutsikkut ajornartorsiuteqarnermik takutitsisutut isumasiorneqarsinnaavoq. Taamatut isigalugu Janep qisuariarnera Judyp qisuariarneranit sakkortuneruvoq. Jane ersigunnaaginnarneq ajorpoq, tammavinnerusutulli ittarluni. Imminut illersoriaaseq suujunaarnertut (dissociation) taaneqartartoq immaqa Janep atugaraa, tamatumani meeqqap kinaasutsini pisunit avissaartittarlugu. Meeraq tammartarpoq misigisutsillu pisumut atasut misigisarnagit.

Meeqqat matusut tammartullu Ilasiami nalinginnaasumik misilitagaqarfigineqarput. Tassaagajuttarput meeqqat meeraanertik tamaat ilaaniluunniit inersimasunik illersuisinnaasumik ilaqarsimannngitsut. Meeqqat taamatut inuusut illersugaanissaq namminneq akisussaaffiginia-rsarigajuttarpaat, pingaartumik meeqqat nukarliit.

Pisunik aalajangersimasunik pissutsinilluunniit aalajangersimasunik meeqqap imminut illersornissamut nammineq akisussaaffimmik tigusineranik kinguneqartunik soqanngilaq. Assersuutini taakkunani marlunni meeqqatulli assersuutigalugu meeqqat ilaat ersigunnaartinnia-rsarinnaapput (Judyut), allallu silarsuup avataaniinniarsarisinnaasarlutik (Jane). Meeqqat mikigallartillugit illersuut meeqqat ilaannut pitsaakanner-sumik kinguneqarsinnaasarpog. Meeqqat utoqqaaneruleraangata (ukiui 10-12 angajulliunerusulluunniit) illersuutit sunniuteqarpallaarunnaartarput. Meeqqat ersigunnaarnermikkut silarsuulluunniit avataaniilerner-mikkut illersorsinnaajunnaartarput, soorlu aamma taamatut pissusilersornertik ilorrisimaassutigineq ajoraat. Taamaattumik meerarpassuit ukioqqortune-

ruleraangamik kamarujussuarnikkut kamannikkulluunniit sakkortuumik qisuariartalersinnaasarput. Taamaalillutik allanut (imminnullumi) annilaanganartutut isikkoqarsinnaasarput. Taamaattumik meeqqat ineriartornerannut pingaaruteqartorujussuuvoq inersimasut meeqqamut miki-sumut atasuteqartarnerminnik iluatsitsinissaat, taamaalillutik imminut illersoriaatsinik taama uteriitsiginngitsunik, ungasinnerusumullu isigaluni pitsaanerusunik ineriartortitsiniassammata, imminut illersoriaatsillu pisuni assigiinngitsuni assigiinngitsumik atorneqarsinnaallutik (soorlu aamma tamanna inunnut allanut atuuttoq).

MEEQQAT ILAQUTARIINNI ATORNERLUISUNIITTUT NAKUUSERFIUSUNIITTULLUUNNIIT

Ilaqutariinni inersimasoq ataaseq marluullutilluunniit imigassamik ikiaroorartumilluunniit annertuumik atornerluisuuppata, meeqqat amerlanerigut imminnut ersigunnaarsinnermik silarsuulluunniit avataaniiler-nermik qisuariarajuttarput. Aamma taamatut ippoq ilaqutariinni meeqqan-ut anaanaasoq inooqatiminit timikkut annersarneqartartillugu, tama-tumani aamma meeqqap ersigunnaartarnera silarsuulluunniit avataaniiler-tarnera.

Ilaqutariinni taakkuni meeqqap nammineq imminut illersornera sammisanik assigiinngitsunik akoqartarnera meeqqanut immikkuullaris-suvoq, taakkunatigut meeraq silarsuarmik aqutsinerminik qulakkeerinnit-tarpoq. Pingaartumik pineqarpoq meeqqamut piumasaqaateqartoqartillugu meeqqap peqataajumajunnaartarnera, meeraq misigisimasarami pi-umasqaatinik malinnikkuni qanoq kinguneqarumaarnera nalullugu. Me-eraq toqqissimasutut misigissaguni, meeqqap pisunut aqutsiniarnissami-nik pisariaqartitsinera matumani maluginiassallugu pingaartuuvoq. Meeqqat ilaasa peqataajumajunnaarnertik nipitoorujussuarmik oqaatigisinnaasarpaat, taamaattumillu qisuariarnerat aaqqiagiinnginniarnertut uteriinnertullu paa-sineqarajuttarluni. Tamanna assersuutigalugu assersuummi ataaniittumi ersippoq, tassani aamma meeqqat nukarliit ilaat pineqarpoq..

Aaqqissuusaaanngitsumik pilersaarutaanngitsumillu pisoqaraan-gat, Ane matusarpoq aliasulernilu. Takusarparput ilimagisaqarf-i-gigaangitsinni, assersuutigalugu nukingernissamik, matusarpoq suleqatigiumajunnaarlutalu.

Taamaattumik SDQ-mi immesugassami akissutini angusani qisuariaat taanna pissusilersuuteqarnikkut ajornartorsiuteqarnertut isumasiorneqariaannaasarpog. Ilaatigullumi pissusilersuuteqartarnikkut ajornartorsiutaavoq, tassungali atatillugu meeqqap qisuariarnera kisiat isigigaanni, meeqqap aqutsisinaajunnaarnissamik annilaanganera takunngitsoorneqarsinnaavoq. Issuagaq ataaniitog takujuk::

Lise niviarsiaaraavoq annertuumik matoqqasoq tunuarsimaaartorlu. Nalinginnaasumik niviarsiaaraavoq nuannaartoq. Liseli pi-umasaaqarfigineqaraangami imalunniit assersuutigalugu nerereer-nerup kingorna Lisep qujanissaa allanit naatsorsuutigineqaraang-atoq matoqqajaasarpog.

Tamanna imatut nassuiarneqarinnaavoq, Lise niviarsiaaraasoq tammanar- migut imaluunniit "naalannigitsuermigut" ikiuukkumannnginermig- uunniit (assersuutigalugu nerriviiaanermi) nerereeraangamiluunniit quja- rusunnginnermigut imminnut illersortoq. Qisuariaarnej aamma Lisep imminut illersortariaqarnermik misigisimaneranik takutitsisutut nas- suiarneqarsinnaavoq, qanorlu pisoqarneranik aqutsinissaq Lisemut pingaartuusoq. Aqutsinissamik piareersimaffigissaasa avataaniittunik pi- umasaqaateqartoqarpog annilaangalersarpog, taamaattumillu avataani- ilersarluni.

Meeqqanut arlaqartunut sunik pisoqarneranik tamakkiisumik ta- kunnissinnaanissaq pingaartuuvog. Pisumik tamakkiisumik nakkutilliisin- naanngikkunik, imatut paasillugu qanoq pisoqalenera nalugunikku, taamaalillutillu annilaangalersitsisunik pisoqalinnginnera qulakkeersin- naanagu kamalersarput qininngallutillu.

Lone aalajangiisinnaatilluni meeqqanik allanik pinnguaqateqarlu- artarpog. Takugajuttarparput assersuutigalugu allat allanik pinnguarnissamik aalajangernertik allannngortinngikkaangassuk, pinnguarumajunnaartartoq matusarluniluunniit.

Jonna meeqqat allat peqatigigaangamigit aqutsisorujussuusarpog.

Annie aqutsisorujussuusarpog, pinnguarnemit meeqqallu allat qanoq iliornissaat aalajangersorusuttarlugit. Tusarumannngippanni isumalulersarpog qialerlunilu.

Ullut tamaasa takusarparput Laila aqutserusuttorujussuusartoq, tamanna meeqqanut inersimasunullu atuuppoq.

Signe ulluinnarni aalajangeerusuttartorujussuuvoq. Tassaasinnaapput ilimagisat/suliassat annikitsut nalinginnaasut, soorlu ner-rivimmi puugutalersuinissaq aaqqiagiinngissutinngorsinnaasarlu-ni.

Meeqqat qisuariaataannik sulisut qanoq isumasiuinissamik toqqaanerat qisuariaatip qanoq iliuuseqarnissaanut aalajangiisuusarpoq. Sulisunik oqaloqateqarninni malugaara kamannerup isumalunnerullu kamanneru-innannginnerat eqqumaffigisorujussuugaat, aammali inuunerup pit-saasumik ingerlannissaanut ajornartorsiuteqarnermik takutitsisusooq, ilu-atsinngikkaangallu iliuuseqarsinnaajunnaarnermut aammattaq takussu-tissaasoq.

Meeqqat allat allanik illersuuteqariaaseqarput, pissutsit akерleri-innerillu annilaangalersitsisut avataaniilersitseqataasartunik. Meeraq kisi-miinniarsarigajuttuussinnaavoq, immaqaaq akерleriinnerit annilangaler-sitsisut taamaaliornermigut pinngitsoorniarlugit.

Lea ilaanneriarluni kisimiikkusuttarpoq. Inuit amerlasuut akorn-anniikkaangami nalornilersarpoq.

Taamatuttaaq meeqqat marluk pillugit oqaaseqartoqarpoqm eqqaamania-rneq ajornartorsiutigigaat, taamaammallu eqqamanninnissamut immikkut ikiorneqartariaqartarlutik. Soorunami meeraasinnaapput pisunik aalajan-giusimanninnissamik ajornartorsiuteqartut aallussinissamillu ajornartorsi-uteqarlutik (assigiinngitsunik pissuteqarlutik). Meeqqalli angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartussatut nalilerneqartut pineqartillugit, aamma tas-saasinnaavoq illersuut meeqqat illersuutigisaat.

Aviajap eqqaamasaqarnissani ajornartorsiutigaa, tamatumalu ilik-kagaqarnissaanut ajornartorsiuteqartippaa. Aviajali atuarsin-naavoq.

Maluginiarparput Astrid puigutoorujussusooq, tamannalu kin-guneqartoq atuarfimmi malinnaasinnaanerata ajornakusoornera-nik.

MEEQQUERIVIK ATUARFILLU

Meeqqat Ilasiami najugaqartut tamarmik meeqqerivimmiittarput atu-artuullutilluunniit. Mikinerit ullaakkut meeqqerivimmukaanqartarput ualilluarnelanilu aaneqaqqittarlutik. Meeqqat meeqqerivimmiittarneran-nut atatillugu annertunerusumik ajornartorsiuteqanngilaq.

Meeqqat Ilasiamut isertinnginnerminni meeqqerivik atugartik amerlanertigut atorpaat. Ajornartorsiuteqartoqarsinnaanera eqqumaf-figiniarlugu Ilasiami sulisut meeqqeriviit attaveqarfigisarpaat, meeqqat qinngasaarneqartarnersut imaluunniit meeqqat peqatigiinneranni avataan-iitsinneqarnersut maluginiakkanut ilaallutik, soorlu aamma meeqqat namminneq pissusilersuutaat malinnaavigineqartut. Meeqqat tamarmik meeqqerivinni ingerlalluarpasipput, nalinginnaasutullu isigi-neqarsinnaasunit allaanersunik ajornartorsiuteqarnerunatik, assersuutigal-gu meeqqanut allanut aaqqiagiinngissutit annikinnerusut. Meeqqap Ilasiamut nuunnginnerminut sanilliullugu pitsaanerulersimanera meeqqe-riviup ataatsip maluginiarpaat.

Meeqqat nalinginnaasumik nammineq ullaakkut atuariartarput atuareernerullu kingorna Ilasiamut nammineq angerlartarlutik. Tassani aamma Ilasiami sulisut atuarnerep ingerlanera malinnaavigaat, ilaatigut meeqqat atuariartortarnersut, ilaatigut meeqqat malinnaasinnaanersut, ilaatigut meeqqat peqatigiinnermi ilaanersut ilaatigullu meeqqat qin-gasaarneqartarnersut malinnaavigineqarlutik.

Meeqqat anginerit eqqarsaatigalugit atuariartortarnissaq ajornar-torsutaasimavoq. Atuariartorusunneq ajorput, aalajaatsumillu atuarnissaat ajornartorsiutaalluni. Piffissap ilaani atuarneq ingerlalluartaqpoq, piff-issalu ilaani ajornakusoortarluni, taamatut pisoqarnerani meeqqat atuari-artornissaannut tapersersuinissaq pisariaqartarpoq. Meeqqat nukarliit tamarmik pissusissamisoortutut atuariartortarput.

Meeqqat ataasiakkaat atuarifimmi malinnaanissaq ajornar-torsiutigaat atuarifimmilu immikkut ikiorneqartarlutik. Meeqqalli amerlan-ersaat atuarifimmi nalinginnaasumik ingerlalluavipput.

Paasissutissaqanngilaq meeqqat ilaat atuarifimmi ataatsi-mooqatigiinnermit meeqqanit allanit avataniitinneqartarnesut. Meeqqat ataasiakkaat uumisaarneqartarput, immikkulli ajornartorsiutaasutut isigi-neqarnissaanut pissuseqanngitsumik. Meeqqat amerlanertigut uumisaarneqarneq ajorput. Meeraq ataaseq meeqqanut angerlarsi-maffimmiinnermi nalaani tassani najugaqarnini pillugu qin-

ngasaarneqartarnikuuvoq. Uani ”qinngasarisoq” Ilasiamut pulaaqqullugu qaaqquneqarpoq, meeqqap sumi najugaqarnera takuniassammagu, pulaaereernerup kingorna qinngasaarisooqarunnaarpoq.

Taamaalilluni meeqqerivimmiinnermut atuarnermullu atatillugu immikkut ajornartorsiuteqanngilaq, atuariartortarnerulli meeqqanut angajullernut piffissap ilaani ajornartorsiutaasarnera sillimaffigineqartariaqarpoq.

IKINNGUTIT

Immersugassani apeqqutsini kingullerni meeqqat ukioqatiminnik peqateqartarnertik qanoq igisarneraat pineqarpoq, qanittumillu Ilasiami ikinngutsinik imaluunniit Ilasiap avataani ikinngutinik ikinnguteqarnersut pineqarluni.

Oqaatigineqarpoq meeraq ataasiinnaq ikinnguteqanngitsoq. Meeqqat allat attveqarfigilluakkaminnik peqatigilluartaqqaminnillu qanittumik ikinnguteqarput.

Ilasiami ulluinnarni inuunerimi ilaanneeriarluni ajornartorsiuteqartoqarsinnaasarpoq, meeqqat pisunut aqutsisinnaannginnerup kinguneranik annilaangalersitsisunut imminnut illersornissamut pisariaqartitsisut taamatut amerlatigusut najugaqarnerat pissutigerpjarlugu. Assersuutigalugu issuakkami ataniittumi tamanna erserpoq:

Ellenip kissaatimi pisariaqartitamilu oqaatiginissai ilkkarsimanngilaa, aallaqqaammullu meeqqat allat akornaniinnissani ajornartorsiutigalugu. Oqaaseqarani allat ajallugit illuartipallassasinnaasarpai imaluunniit meeqqat allat pinnguaanik arsaarsinnaasarlugit. Tamatuma kinguneranik nuannanerineqarpallaanngilaq.

Soorunami meeqqat arlallit ilaqutariinnit assigiinngitsuneersut ulluinnarsioqatiginerat aklereriinnernik ajornartorsiutinillu kinguneqartuarsinnaasarpvoq. Meeraq iserterpat immersugassani immersorneqarsimasuni paasissutissat. sivikinnerpaamik qaammatit pingasut najugaqareernerup kingorna immersugassani paasissutissanut sanilliukkaanni, meeqqat peqatigiilluarnerulersartut piffissallu ingerlanerani aaqqiagiinnginnerit ikinnerulersartut ersippoq.

ILASIAMI SULINERMUT SINAAKKUTIT

Kapitalimi uani Ilasiami sulinermi sinaakkutit allaaserineqarput, tassungalu ilanngullugit sulinermi anguniakkat, isummersuutit naleqartitallu. Paasissutissat Ilasiami immikkoortumi aqutsisumik sulisunillu, Mælkebøttecenterimi psykologimik, Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinittunik kissalu meeqqat Ilasiami najugaqartut najugaqarsimasulluunniit angajoqqaavinik meeqqanillu Ilasiami najugaqartunik najugaqarsimasunilluunniit pitsaassutsikkut apersuinermi pissarsiarineqarput.

Taamaalilluni inuit apersorneqartut oqaatigisaat atorlugit allaaserininneq pineqarpoq. Apersorneqartut tamarmik – Ilasiami suliassaat assigiinngitsut Ilasiamullu attuumassutaat apeqqutaatinnagu – sammisat assigiit pillugit apersorneqarput. Apersuinermit assigiinngitsunit paasissutissat imminnut sanilliuttaqattaarnerisigut ”iliuuserisartakkat” kapitamili allaaserineqarput, taamaalillunilu angusanut siusinnerusukkut allaaserineqartunut qanoq sunniuteqarsinnaaneri allaaserineqarluni.

ILASIAMI SULISUT

Ilasiami sulipput immikkoortumi aqutsisoq ataaseq, tullersorti ataaseq, sulisut aalajangersimasut tallimat taartaasartullu. Piffissami nalilersuiffiuisumi sulisut tamarmik marluinnik oqaaseqarput, tassa kalaallisut dan-

skisullu oqaluttarlutik. Oqaatigineqarporli sulisut marluinnik oqaaseqar-nissaat piumasqaataanngitsaq.

Ilasiami aqutsisoq isumaginninnermut siunnersortitut Ilimmar-fimmi (Kalaallit Nunaanni Ilisimatusarfimmi) ilinniarsimasuuvoq, taman-nalu aamma tullersortimut atuuppoq (Ilimmarfimmi isumaginninnermut siunnersortitut aamma ilinniarsimasuuvoq).

Sulisut allat ilinniagaqarnikkut assigiinngitsunik tunuliaqutaqar-put. Ilaat sulianik ingerlatsinernik ilinniarsimasuupput (pingaartumik ni-uermik allaffissornermillu), allat ilinniarnertuunngorniarfimmi ilinniak-kaminnik naammassinnissimanertik sulinerminni tunuliaqutigaat.

Sulisut arlallit meeqqanut angerlarsimaffimmi/meeqqriviimmi siusinnerusukkut sulinisimapput allatulluunniit meeqqanik sullissisimallu-tik. Arlallit Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi siusinne-rusukkut sulinisimapput.

Taamaalluni sulisut ataatsimut isigalugit Ilasiami sulinissamut pitsaasumik tunuliaquteqarput,³¹ pingaartumik meeqqanik inuusuttunillu aarlerinartorsiortunik sullissinnermi suleriaatsikkut misilittagaqarnertik pit-saasumillu sulinissamut piumasuseqarnertik ilisarnaatigalugu.

Peqatigisaanillu ersarippoq Ilasiami meeqqanik sullissineq im-mikkut ilisimasaqarnissamik piumasqaateqarfiusoq, sulisullu amerlaner-saat atorfinnginnermi taamatut ilisimasaqariinngillat. Sulisut meeqqanik inuunnerminni imatut ajornartorsiuteqartigisunik, angajoqqaaminni pin-natik allami najugaqartariaqarnerannik kommuni isumaqalersillugu, suli-sut sullississagunik immikkut ilisimasaqarnissamik annertunerusumik pisariaqartitsipput. Meeqqat sumiginnagaasimapput, taamaattumillu meeqqat nalinginnaasumik taparserneqartarnerannit taparseruminaanne-rullutik.

Sulisut piumasqaatinik annertusisanik eqqortitsinissamut sivikit-sukkuutaamik ataatsimoorussamik ilinniartitaanermikkut ikiorneqartarput, inillinniartitaanernilu meeqqat mikisut maanna Ilasiami najugaqartut atu-gaat toqqaannartumik qitiutinneqarput. Tamatuma saniatigut su-leqatigiiaanik akuttunngitsumik oqilisaassilluni oqaloqatiginnittoqartar-poq, pisariaqarpallu ataasiakkaanik oqilisaassilluni oqaloqateqarnissaq periarfissaalluni. Aammattaaq erseqqissaatigineqassaaq sulisut suliamin-nut tunniusimasorujussuartut malunnaateqarmata, soorlu aamma ilik-kagaqarnissamut tunniusimasutut malunnaateqartut, taamaallutik

31. Oqaatigineqassaaq Kalaallit Nunaanni paaqqinnittarfinni sulisut ilinniagaqarnikkut sunik tunulia-quteqarnerat assigiinngiaartorujussusoq.

meeqqat Ilasiami najugaqartut tapersersinnaaniassagamikkit. Peqatigisaanik sulisut suliniutimik meeqqat inuunerannut ineriartornerannullu pingaaruteqarutaannik sulisut isiginniartutut pissuseqarpassiput.

TULLERIIARINEQ SULLINNIAKKALLU

Immikkoortumi matumani Ilasiami immikkoortumi aqutsisumik apersuineq tunngavigineqarpoq, tassani Ilasiami sulinermi sinaakkutit annerusumik isiginiarneqarlutik. Apersuinermi paasissutissat kapitalimi 1-imi ilaatinneqarput. Kapitalimi tassani tullerriarineq immikkut nasuiarneqarpoq, meeqqat ilaasa isertersinnaannginnerannut aalajangiisuusinnaasut ilanngullugit.³²

Ilasiamut tullerriarinermut ataatsimiititaliami ilaasortaapput Mælkebøttecenerimi pisortaq, Mælkebøttecenerimi pisortap tullia, Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi ulluinnarni aqutsisoq kiisalu Ilasiami immikkoortumi aqutsisoq. Meeqqap isertinnginnerani Kommuneqarfik Sermersuumi Meeqqanut Ilaqutariinnullu Immikkoortortaqaqfimmitt aallartitat peqatigalugit iliuusissatut pilersaarut pillugu ataatsimiittoqartarpoq. Suliassat, naatsorsuutigisat meeqqarlu pillugu aalajangersimasumik suliniutaasinnaasut eqqarsaatigisariaqartulluunniit ataatsimiinnermi oqaluuserineqartarput, angajoqqaat meeqqanik isersimaqateqarnissaannut najoqqutassat (isersimaqatarneq pillugu isumaqatigiissutit), atuarfimmi tapersersuineq iliuutsillu allat ilanngullugit.

Meeraq Ilasiamut inissinneqarsinnaanersoq kommunip aalajanger tarpaa, soorlu aamma iliuusissatut pilersaarutip suliarinissaa tulluarnissaalu, inissiineq pillugu isumaqatigiissusiornissaq meeqqallu angajoqqaaminut attaveqartarnera sulianik suliarinnittup akisussaaffigai. Meeqqap aalajangersimasoq isertersinnaanersoq Ilasiap aalajangersinnaanngilaa, meeqqamilli Ilasiap tigusinnaanngisatut naliligaanik innersuussisoqarpat, iserternissaa Ilasiap itigartitsissutigisinnaavaa.

Meeqqanik sumiginnagaanermik, atonerlugaanermik, allatigulluunniit pisunik kingunerluuteqartunik nalaataqarsimasunik, misigissutsikkut, inerikkartornikkut inuttullu atukkatigut ajornartorsiornermik kin-

32. Apeqqutit akitikkusutakka apersuineq sioqqullugu aqutsisumut nassiunneqareerput, aamma apeqqutininut naatsunik allaganngortitanik akissusioreersimavoq. Taamaattumik tulliuuttumi apersuineq allaganngorlugillu akissutit tunngavigineqarput.

guneqartoqartitsisunik Ilasiaq tiguisarpoq. Ilasiaq attuumassuteqartarnermik sulissutiginnittarmat, meeqqap atassuteqarnermi attaveqartarermilu periutsini ineriartortissinnaasariaqarpai. Meeqqat ataasiakkaat ataatsimut nalilernerqarnerat meeqqallu qanoq annertutigisumik innnarligaa-simanagerannik nalilersuineq innersuussinermut tunngavigineqartarput. Taamaattumik meeraq qaqugukkut iserternissaanut ikaarsaariartuaartitsisoqarnera ilaatigut pineqarpoq.

Inooqataanissamat perorsaarpasissumik Ilasiami avatangiisit meeqqap pisariaqartitaanik eqqortitsisinnaanerannik isumaqassalluni pingaartuuvoq, taamaalilluni najugaqarneq meeqqamat ineriartuutaasinnaaniassamat.

Meeqqat inuusuttullu ilaat sullinniakkat avataanniipput. Tassaapput:

- Meeqqat inuusuttullu aanngajaarniutinik atuarneluvissut
- Meeqqat inuusuttullu nakuuserlutik ulluinnarni oqariartuuteqartarput
- Meeqqat inuusuttullu tarnip pissusaatigut annertuumik ajoqutillit
- Meeqqat inuusuttullu imminnuinaq annertuumik pingaartillutik ajoquteqartut
- Meeqqat inuusuttullu ineriartornerminni annertuumik ajoqutillit, assersuutigalugu autismeqartut imaluunniit eqqarsartaatsikkut kinguarsimasut
- Meeqqat inuusuttullu timikkut innarluutillit.

Meeqqat iserteraangamik Ilasiami inummik aalajangersimasumik attaveqarfeqarlertarput. Tamatuma saniatigut ilisimatinneqartarput Ilasiap qanoq ittuuneranik, malittarisassat suut atuunnerinik qanorlu pisoqarnissaa pillugu sunik ilimagisaqarsinnaanerannik ilisimatinneqartarput. Ilaatigut meeqqat oqaluttuunniarneqartarput Ilasiami najugaqarnermik namminneq pisuussutiginnikkaat. Periarfissaqartillugu tamanna angajoqqaat suleqatigalugit ingerlanneqartarpoq, tamatumunngalu atatillugu angajoqqaat ilisimatinneqartarput najugaqarnerup nalaani Ilasiamik suleqateqarnerat meeqqap najugaqarnermini ineriartorneranut atugarissaasusianullu pitsaasumik sunniuteqarsinnaasoq.

Iserternermi meeqqanut ataasiakkaanut atugarissaassutsimut, ilikkagaqartarnissamat inuillu akornanni peqatigiinnissamat piginnaasaanut anguniagassat aalajangersimasut aalajangersarneqartarput (meeqqat atugarissaassusiat pillugu kapitali 3-mi assersuutit marluk naaertorlugit). Sapaa-

tit akunneri 2-3 qaangiukkaangata SDQ-mi immersugassaq immer-sorneqartarpoq,³³ taamaalilluni meeraq qanoq atugarissaassuseqarner-soq aammaarluni takussutissiorneqarsinnaaniassamat. Immersugassaq qaammatit pingasukkaarlugit atorneqartarpoq, taamaalilluni meeqqap atugarissaassusianik ineriartorneranillu ingerlaavartumik naliliisarnissaq qulakkeerneqarluni.

Ilasiami tunngaviusumik taaguutit imatut aalajangersimavissumik oqaasertalersorneqarput toqqissisimaneq, ataatsimoorneq, akisussaaf-feqarneq, tatiginninneq akuersaarnerlu. Taaguutit tamarmik imatut nas-suiarneqarput ingerlaannaq iliuusinnngortinneqarsinnaasunnngorlugit:

- *Toqqissimaneq* tassaavoq asanninnermik, toqqissisimanermik tunnius-sineq aamma aalajangersimasunik siumut ilisimaneqareersunik si-naakkuteqarneq.
- *Ataatsimoorneq* tassaavoq meeqqat misigissagaat arlaannut pingaar-uteqarlutik pisariaqartinneqarlutillu.
- *Akisussaaffeqarneq* tassaavoq meeqqat imminnut akisussaaffeqarnertik namminnerlu iliuutsiminnut akissusaaffeqarnertik ilikkassagaat, ata-atsimooqatigiinnernilu peqataassagunik suliniuteqassasut.
- *Tatiginninneq* isumaqarpoq, meeqqat inersumasunik tatiginnissinnaal-lutik tunngaviusumik tatigilissagaat, aamma ikiortissarsinnaanertik misigalugu.
- *Akuersaarneq* isumaqarpoq meeqqat ulluinnarni namminneq inuu-nermik sunniuteqarfiginissaanut periarfisinneqassasut, nammineq pisariaqartitamik kissaatigisamillu oqaatiginerisigut kiisalu inuunerup nammineernerullu naleqassusianik misigisaqarnermikkut.

Tunngaviusumik taaguutit taakkulu oqaasertalersornerat Mælkebøtteen-terip suleriaasianut ilisarnaataapput. Tunngaviusumik taaguutit avammut takutitsisuupput, sulisullu suliniutaasa isumalluarfiginerinik takutitsisuullutik. Sulisut tunngaviusumik taaguutit taamaattut malillugit sulinissamat piareersimannngitsut atorfinitsinneqanngivikkunik piffissap misilitsiffiup siulliup naanerani soraassagunarput.

Ilasiaq (Mælkebøtteenitilu tamarmi) sulisut pigaartuuffissaminni ullut taamaasa takkuttarnissaannik naatsorsuutigisaqarpoq, piffissaq eqqorlugu takuttarnissaannik, napparsimagaanni nalunaartarnissaannik, suleqatinik suleqateqartarnissaannik, meeqqanik inuttut ataqqinninnis-

33. Siusinnerusukkut nassuiarneqarpoq. Aamma takujuk www.sdqinfo.com.

saannik, sulinermut najoqqutassanik paasisaqarnissaannik, kiisalu sapinnigisamik pitsaanerpaamik suliniarnissaannik naatsorsuutigisaqarluni. Kukunerit inertequtaanngillat, kikkummi tamarmik kukkusarmata, kukkunerit toqqorternissaat akuerisaanngilaq. Kukkunerit oqaloqatigiissutigineqassapput, taamaalilluni tamanit ilinniartuutiginissammata. Isumarpunga naatsorsuutiginisat sulisut piviusunngortittaraat, tamannalu sulinitip meeqqanut iluatsitsiviuneranut annertuumik tapertaasoq.

SULISUNUT PIUMASAQAATIT NAATSORSUUTIGISALLU

Ilasiami sulisunik qitiutitanik suleqatigiikkaataarluni apersuinerit marluk ingerlanneqarput. Apersuinerit taakku marluk najoqqutassat assigiit malilugit ingerlanneqarput, soorlu aamma aqutsisup peqataaffiginngisaanik apersuinerit taakku marluk ingerlanneqartut.

Suleqatigiiaani marluusuni Ilasiami ulluinnarni suliassat misisorneqarput. Nassiuaatit marluullutik imminnut assigiipput.

Meeqqat qanoq atugarissaassuseqarnerat apeqqutigineqarmat, assersuutit immersugassami taaneqartut taakkorpiat, aammalu assersuutit assingusut amerlaqisut taaneqarput, meeqqallu artornartorsiornerat pillugu nassuiaammik malitseqartarlutik. Meeqqat ikiorniarlugit sulisut sunik misiliisimagaluarnersut apeqqutigineqarmat, tamatigit akissutissaqartu-artarput, assersuutigaluguat:

Ulluinnarni inuuneq nalorninaatsunngortinniartarparput. Ullaakorsiornermi ullormut pilersaarutit misissortarpavut: Kina arlaannik pisassaqarpa, kina pigaartuua, allanillu takkuttoqassanersoq.

Ilimaginngisanik pisoqaraangat aamma/imaluunniit aqutsisinnaajunnaarlutik misigigaarangamik meeqqat inuunermik ingerlannissaanik ajornartorsiteqartut akissummi innersuussutigineqarput. Akissutit allat ukuupput:

Meeqqat misigissutsiminnik takutitsinissamik ajornartorsiteqartut ilinniartinniarsarisarpagut qianeq ajunngitsoq. Ilisimavarput meeraq ataaseq toqqorluni qiasartoq imaluunniit qerisutut isikkoqalersartoq – tassa uneqqissaavilluni.

Meeraq uffartoq pillugu assersuutissaqarpunga. Nutsanut qaorsaataasivimmi qaorsaataateqarpoq nuannarisarujussuaminil. Qaorsaataasivik imaarummat alla tiguara. Taava nikikkumajunnaavippoq. Qanoq iliornissara naluara, arlaalli oqarpoq qaorsaataasivik nutsamut qaorsaammik allamik immissagiga taamaalilunga atoqqissinnaaniassagaku, iluaqutaavorlu. Meeqqat allat immaqa nilliasimassagaluarput naveersillutilluunniit imaluunniit nutsamut qaorsaataasivimmik nutaamik assinganik nutsanut qaorsaatalimmik piunasaqarsimassagaluarlutik, taamaaliunngilarli, inuusaliatut isikkunilluni qeqqiinnarpoq.

Assersuutit oqaatigineqartut tamarmik sulisup ataatsip arlaqarunilluunniit arlallit misigisarimmatigit ilisarnaataavoq, sulisullu ajornartorsiut aaqqiniarlugu qanoq iliorsimanerminnik tamatigit oqaluttuartsinnaanerit ilisarnaataalluni.

Ilaatigit iluatsinneq ajorpoq. Taamaammatt nalunngilara pitsaannerusumik iliorsimasinnaagaluarlunga. Qanoq iliornissara pillugu ikiortissarsiortariaqarpunga, suliassarlu qaqeqqissinnaallutigu.

Sulisut erseqqissarpaat Mælkebøttecenterimi psykologimit oqilisaaffigitilluni oqaloqateqarneq pitsaasuusoq.

Meeqqamik sivisuumik ajornartorsiuteqaraanni oqaluuserisinaanera pitsaasuvoq.

Oqilisaassilluni oqaloqatigiinnerit naapeqatigiittarfigavut, taamaalilluta ajornartorsiummut tunngatillugu ataasiakkaarluta qanoq isumaqarnerluta takusinnaagatsigu.

Oqilisaassilluni oqaloqatigiinnermi paasisarparput iliuseqarsinnaalluta, isummerfissaqarluta. Taava eqqarsarluarnerusarpugut.

Sulisut ilinniartinneqarsimanerminnik isumaqartut tamarmiunngillat.³⁴ Pineqartulli tassaapput sulisut ataasiakkaat imatut atorfineqqammer-tigisimasut ilinniartitsinermi peqataanissaq angumerisimanagu.³⁵ Arlallit pitsaannerusunik sakkussaqaarnissaq kissaatigisinnaavaat, assersuutigalugu ”qanoq iliussaanga”? Qulequtsiullugu pikkorissarlutik. Isumaqar-

34. ”Ilinniartitsineq” sulisut qanoq paasineeraat apequtigineqanngilaq.

35. 2012-ilimi modulini tamarmik ullunik suliffiusunik sisamanik sivirususeqartuni piginnaasanik annertusaalluni pikkorissartoqarpoq. Modulit majimi, augutsimi novemberimilu ingerlanneqarput.

put sorpassuarnik ilisimasaqarnissaq pisariaqartillugu, taamaalillutik nutaanik atorfissaqartitsileraangamik tamatigut eqqumaffiginninniarnissaq ajornartorsiutigisinnaasarlugu. Peqatigitigisaanilli tamarmik erseqqis-sarpaat oqilisaassilluni oqaloqateqartarneq pitsaasuusooq. Arlallit oqaatigaat aaqqiagiinnginnerit aaqqiagiinnginnernillu aaqqiineq pillugit annerusumik ilinniartitaanissaq pilersaarutaasooq, aaqqiagiinnginnerit iliuuseqarfigisinnaasussaagatsigit, aanna "pissaanermik atuineq" pillugu annerusumik ilikkagaqarusupput, atorneqarnissaa pisariaqalersinnaammat ikittuinnaalli tamanna misilittagaqarfigalugu. Aammattaq oqaatigineqar-poq Ilasiami inissat maanna tamarmik atorneqalermata suliassaqarneru-lersimasooq, soorlu aamma meeqqallu aaqqiagiinngissutit amerlisut.

Illup maanna ulikkaarnera tamatsinnut tupannalaarpoq. Qaamat ataasingajak sungiunniarsaraarput. Aamma nuannerpoq maanna suliassarpassuaqarleratta nuannersuuvoq, malugisinaavarpulli sulinerput maanna aallartivittoq.

Sulisut oqaluttuarput, meeqqat Ilasiamiinnerat sivitsuleraangat aalajangersimasumik sulisut tamarmik immikkut meeqqamut ataatsimut inuttut at-taveqaataasut. Tamanna isumaqarpoq meeqqamut pingaarnertut iliu-sissat isumagisaraat, assersuutigalugu isersimaqatiginnermut atatillugu ilaqtutanut atassuteqartarput, imalunniit meeraq nutaanik atisartaassappat isumagisarlugu. Meeqqalli ataasiakkaat inummut attaveqarfigisartakka-minnut pinnatik inummut allamut qaninnerulersinnaasarnerat oqaatigaat.

Sulisut arlaannaalluunnit meeqqap aalajangersimasup iserternis-saa pillugu aalajangeeqataasimanngilaq. Kommuni aamma tulleriiaari-nermut ataatsimiiititaliaq aalajangiisartuupput. Aamma aqutsisooq kisimi ilaatigullu tullersortaa Kommuneqarfik Sermersuumi Tungiuinermik Ingerlatsivimmi sulianik suliarinnittunut atassuteqartarput.

Naggasiullugu sulisut aperineqarput Ilasiami suut pitsaanerpaatut suullu ajornarpaatut isigineeraat.

Pitsaanerpaaq tassaagunarpoq ilaqutariittut pissuseqangajakkatta. Ilinniarsimasutut suliamik ingerlatsilluartussaagatta meeqqallu eqqumaffigalugit isumassorlugillu.

Ilasiaq suliffittut "nuanniitsut" isiginngilara. Angerlarsi-maffimma aappaattut isigaara akisussaaffeqatigisara.

Suna ajornerpaanersoq? Apeqqut ajornakusoortuuvoq. Ikiorneqarnissarput pisariaqartikkaangatsigu ikiorneqartarpugut.

Ajornerpaat tassaapput meeqqat ajornartorsiutaat.

Ilasiami sulisunut ataatsimoortumik ilisarnaataasoq tassaavoq suleqatigiit tamarmiullutik annertuumik tunniusimasuunerat annertuumillu akuersaartuunerat – peqatigisaanillu sulisut ataasiakkat qanoq ilisimasaqartiginerat qanorlu misilittagaqartiginerat assigiinngiiaartorujussuullutik. Sulisut aamma misigisimapput suliarfik iluaqutaasoq, taamaalilluni suliar-tornissaq isumatusaarnerulluni.

Sulisut sulinerminni nukissarujussuarmik atuisarmata, pingaartinneqartutut misiginissartik aamma pisariaqartippaat. Nalilersuineq pillugu oqaatigisaat sulisut pingaartinneqarnissaasa akuersaarneqarnissaa-salu qanoq pingaaruteqartigimerannik oqariartuutitut isumasior-neqarsinnaapput.

Nalilersuineq pitsaasuuvog – qanoq ingerlasoqarneranik malinnaasoqarnera pitsaasuulluni. Pingaartinneqartutut misiginarpoq. Taamaalilluni uagutsinnut sakkussatut taaneqarsinnaavoq.

PSYKOLOGIP SULIAI

Psykologimik apersuineq Ilasiap avataani psykologip suliffimmi inaani ingerlanneqarpoq. Psykologip oqaluttuaraa meeqqat Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Mælkebøttenimi najugartut meeqqat atugaannik nassuiaasiornermut Tungiuinermik Ingerlatsiviummit suliarneqartartumut atatillugu suliaqartarluni. Tassaasinnaapput misilíneq misissuinerluunniit imaluun-nit suliasat taakkununga tunngasut allat, kisiannili meeqqat pillugit nas-suiaasiornerup nalaani meeqqanik katsorsaanermik suliaqarneq ajorluni. Meeqqanut Ilasiami najugaqartunut katsorsaanisamik neqerooruteqar-poq.

Psykologip erseqqissarpaa meeqqat Ilasiami najugaqartuusut, najugaqarfusorlu sinaakkusiussanik attassiinnarniarluni annertuumik iliuuseqartartoq. Peqatigitigisaanillu erseqqissarpaa Nuuk imatut angiti-ginngimmat, sullitat illoqarfimmi tamatigut naapinneqarsinnaasarlutik. Taamaattumik psykologip sulinermini inuttut isumassuisutut inissinngin-nissaa, psykologitulli katsorsaasutut ingerlaannarnissaa pingaartuuvoq.

Tamassuma ilaatigut kinguneraa meeqqat imminermini katsorsarneqartussaangata takkuttartut/aggiunneqartartut.

Psykologip meeqqat Ilasiami najugaqartut tamaasa attaveqarfigisinnaavai. Oqaloqatiginnilluni katsorsaanermik, pinnguarlunilu katsorsaanermik aamma meeqqat kingunerluutilimmik misigisaannik qaanggisitsiniarnissamik neqerooruteqarpoq. Psykologi kalaallisut imatut oqalussinnaatigaaq meeqqat kalaallisut oqaloqatigisinnaallugit, erseqqis-sarpaali meeqqat ilaannut arlaqartunut attaveqarneq oqaasertaqaangitsumik ingerlasartoq: Meeqqat katsorsarneqarnerminni pinnguartarput, taamaasillutillu misigisamik kingunerluuteqartut qaangerniarnissaat aallar-tittarlugu.

Psykologi nalinginnaasumik oqaluttuarpoq katsorsaanermik suli-aqarnermini meeqqap naapitami misigissutsini tunngaviulluinnartut oqaatigisinnaanera maluginiartuurtarlugu, assersuutigalugu aliasunneq, kamanneq nuannaarnerlu. Psykologip nalerpaa meeqqat attaveqarfigisi-mani ilorraap tungaanut ineriartulersimasut. Meeqqap Ilasiami sulisunik pitsaanerusumik atuisinnaalernera allaat ilorrap tungaanut alloriarneruvoq.

Psykologip meeqqat angajoqqaavi aamma oqaloqatigisinnaavai, angajoqqaalli katsorsarneqarnissamik neqeroorfigisinnaanngilai. Angjoq-qaat katsorsarneqassappataa tamanna kommunimi sulianik suliarinnittut aqputigalugit pissaaq. Ilasiarli suliaqarsinnaasarpoq angajoqqaanik oqaloqatiginninnissamik pisariaqartitsiviusunik (assersuutigalugu meeqqat angajoqqaallu isersimaqatigüttarnerannut atatillugu), tamatumani psyko-logip angajoqqaat aamma oqaloqatigisinnaavai. Maannamulli tamanna akuttusuinnarmik pisarsimavoq.³⁶

Psykologip katsorsaalluni meeqqanut attaveqartarnerata sania-tigut Ilasiami sulisut aamma oqilisaassilluni oqaloqatigineqartarput. Tamanna sulisunut ataatsimoortumik qaammammut ataasiarluni pisarpoq, sulisunullu ataasiakkaanut pisariaqarfiini pisarluni. Sulisut qanoq ilillutik meeqqanik pitsaanerumik paasinnissinnaanerannik ilinniartinnissaat, meeqqat tarnikkut pissusaannik ilinniartinnissaat kiisalu ajornartorsiutinik meeqqamut attuumassuteqartunik nalaataqaraangamik iliuuserisassanik pitsaasunik ilinniartinnissaat oqilisaassilluni oqaloqatigiinnermut atatil-lugu aamma suliassaapput. Taakku pillugit aalajangersinasunik pilersaaruteqartoqanngilaq, sulisulli annertunerusumik ilisimasaqalernissamik pisariaqartitsileraangata psykologip pineqartut qaqittarpai.

36. Psykolog 1. april 2012-imi atorfnitsinneqarpoq.

Psykologi Ilasiami aqutsisumut qanimut attaveqartarpoq, attuumassuteqarfiinilu ilinniakkatigut ilisimasamigut ingerlaavartumik tarpertaasinnaasarluni.

Pisut sukkaqisumik pigaangata meeqqap pisariaqartitai isumagi-niartarpavut, tarnip pissusaanik ilinniarsimasutut ilisimasakka ingerlateqqiinnarsinnaavakka, aalajangiisinnaanngilanga.

Ilasiami (Mælkebøtteceterimilu) psykologip sulinerani psykologip ilisimasaminik ingerlatitseqqiinissaa (ingerlatitseqqittussaataitaneralu) nalinginnaasumik tunngaviuvoq, peqatigisaanillu suliamut attuumassuteqartunik ulluinnarni suliniarneq eqqarsaatigalugu aalajangiisinnaatitaanani.

KOMMUNIP ILASIAMIK SULEQATEQARNERA

August 2012-imi Kommuneqarfik Sermersuumi sulianik suliarinnittut pingasut, meeqqap Ilasiami najugaqartussanngorneranut atatillugu Ilasiamut attaveqartarnermik tamarmik misilittagallit, apersorneqarput. Sulianik suliarinnittut Ilasiamit attaveqarfingeqarput, aperineqarlutillu Ilasiamik suleqateqarnerup qanoq innera pillugu apersuinermi peqataarusunnersut.

Sulianik suliarinnittut taakku pingasut ataasiakkaarlugit apersorneqarput, oqaatigisaalli assigiittorujussuummata oqaatigineqartut ataatsimut issuarneqarlutik.

Sulianik suliarinnittut aallaqqaasiullugu muliginiaqqaat meeqqamut angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartussamut attaveqaraangamik, ilaqutariinni paaqqutarinnittartuni inissaqarnerseq tamatigut aallaqqaammut misissoqqaartarlugu. Inissaqanngippat nassuiaasiortoqas-sappallu Mælkebøttenimi Meeqqat Inuusuttullu Illuannut ingerlaqqissinnaagamik, inissiinissarlu pineqaraangat Ilasiumut ingerlaqqissinnaallutik. Ilaanneeriarluni meeraq katsorsarneqarnissamik ima annertutigisumik pisariaqartitsisarpoq, meeqqamik tigusinissaq Mælkebøtteceterimit itit-artitsissutigineqartarluni.

Sulianik suliarinnittut tamarmik pingasuullutik Ilasiami aqutsisumut inuttut attaveqarsimapput, soorlu aamma sulisunik ataasiakkaanik attaveqarsimasut. Ilasiamik suleqatitut naliinissamik qinnuivigineqaramik tamarmik assigiimmik iluarinnipput.

Meeqqamik Ilasiamiititsinera toqqissisimanartippara. Malinnaaluartunik sulisoqarput, aammalu isumaginninnermut siunnersortitut ilinnarsimasumik sulisoqarlutik.

Sulianik suliarinnittut isumaqarput Ilasiamik pitsaasumik suleqateqarlutik.

Arlaannik pisoqarpat sianertarput allallutilluunnit, taava naapitarpugut qanoq iliornissarput paasiniartarlutigu. Aamma nalunaaruteqarsinnaasarpud taava taakku angajoqqaallu ataatsimiigiaqqusarpavut, qinnuigalugillu suna pineqarnerseq oqaluttua-reqqullugu.

Sulianik suliarinnittut attaveqarnissaq aamma namminneq suliutigisinnaasarpaat, assersuutigalugu meeqqat angajoqqaallu imminnut najoqatigiinnissaannut atatillugu. Sulianik suliarinnittut isumaqarput Ilasiaq pikkorissunik sulisoqartoq, naatsorsuutigineqarsinnaajuartarput suleqatigineqarsinnaallutillu.

Sulianik suliarinnittut meeqqat Ilasiami najugaqarneranni meeqqat angajoqqaavinut attaveqartarput. Taamaalillutik – angajoqqaat aqqutigalugit – meeqqanut qanoq pisoqarnera malinnaavigisarpaat.

Angajoqqaat oqaluttuarnerat tunngavigalugu meeqqat siuariarujussuarsimapput. Aallaqqaammud meeqqat matoqqalluinnartuupput. Maanna ammariartulerput.

Tamatuma saniatigut sulianik suliarinnittut oqaluttuaraat meeqqanik Ilasiamiittunik namminneq nakkutillisuullutik. Sulianilli suliarinnittunit pingasuusunit maannamud taamaallaat marluk Ilasiamud pulaarsimappud. Aqutsisorli ataavartumik attaveqarfigisarpaat aammalu Mælkebøtteceterimi sulisut tamarmik ataatsimiinneranni peqataasarlutik, aamma angajoqqaanut attaveqartarput, soorlu aamma attaveqatigiittartut ingerlatsivimmi ataatsimiinnerini Ilasiami sulisut peqataatinneqartarsimasut.

Ataatsimud isigalugu oqaatigineqarsinnaavoq, taama tunniusimatisunik meeqqanillu paaqqinnittunik sulisoqartuartillugu Ilasiaq pitsaasumik ingerlajuannassasoq.

Naggasiullugu sulianik suliarinnittut qinnuivigineqarput Ilasiamud attaveqartarnermi suut ajunngitsutud suullu ajortutud pingaarnertud isiginaaraat ataasiakkaarlutik oqaluttua-reqqullugu.

Ajunngitsarpassuarnik oqaaseqartoqarpoq. Sulianik suliarinnittut oqaluttuarput meeqqamik Ilasiamut inissiigaangamik tikilluaqqusaasutut misigisarlutik. Meerarpassuarnik najugaqartoqannginnera pingaartumillu illup angerlarsimaffippalaarnera meeqqanut aamma pitsaasuusutut isigaat. Isumaqrput meeqqat tamatuma kinguneranik angerlarsimasutut misigisimasartut. Pitsaasumik oqaloqatigiittoqartarpoq, meeqqallu pitsaasumik pineqartarlutik, pikkorissunillu sulisoqarluni. Tamatuma saniatigut Ilasiamik suleqateqarneq tamatigut ajornaatsuusarpoq. Pisariaqaraangat namminneq saaffiginnittarput, ingerlatsivillu saaffiginnikkaangat qisuariartarlutik.

Ilasiami sulineq pillugu ajortunik oqaaseqartoqanngilaq. Oqaatigineqartut ajorsinnaasunik takutitsisinnasut tassaanerupput "Ilasiamik mikivallaarneraanerit", imatut paasillugu suliassanik amerlanerusunik Ilasiap tigusisinnaanissaa kissaatigineqaraluartoq. Assersuutigalugu meeraqqat ukioqanngitsuniit marluk tikillugit ukiullit Ilasiap aamma paarisinnaassagai kissaatigineqarpoq. Kommuni meeqqanut taakkununga siusissukkut suliniuteqarpoq, inissanilli amerlanerusunik atorfissaqartitsigaluarluni. Tamatuma saniatigut meeqqanik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisunik Ilasiap aamma paaqqutarinnissinnaanissaa kissaatigineqarpoq, meeqqanut taakkununga Kalaallit Nunaannit inissat annertoqisumik amigaataammata. Naggasiullugulu Ilasiap meeqqanut angajullernut / inuusuttunut annerusumik soqutiginnilernissaa kissaatigineqarpoq, meeqqanut taakkununga Kalaallit Nunaanni inissat aamma amigaataammata.

ANGAJOQQAAT ILASIAMIK ISIGINNINNERAT

Angajoqqaat sisamat apersorneqarput. Angajoqqaat pingasut august 2012-imi apersorneqarput, angajoqqaarlu ataaseq november 2012-imi apersorneqarluni. Angajoqqaat Ilasiamit attaveqarfigineqarput apersuinnermilu peqataanissamat qinnuigineqarlutik. Angajoqqaat Nuummi najugaqartut tamarmik aperineqarput, angajoqqaalli taamaallaat sisamat apersorneqarnissamat takkuppet. Angajoqqaat alla ataaseq isumaqatigiisuteqarfigineqarpoq, naapinnissali iluatsinngitsoorluni.

Angajoqqaat meeqqaminnik Ilasiami najugaqartitsinerminerminnik nalinginnaasumik isumaat imatut eqikkarneqarsinnaavoq; Meeraq angerlarsimaffimmi najugaqarsinnaanngikkaangat Ilasiaq najugaqarfiuvoq

pitsaasoq. Isumaqarput meeqqat pitsaasumik ingerlalluarlutillu inuunisamik neqeroorfigineqartut. Tamatuma saniatigut isumaqarput meeqqat najugaqarnerminni ilorraap tungaanut ineriartortut, sulisunillu pitsaasumik pineqartartutut misigisisarlutik.

Takkukkaangama tikilluaqqusaatutut misigisimajuartarpunga.

Isumaqarpunga Ilasiap najugaqarfiginera paninnut pitsaasuusoq. Isumaqarpunga meeqqanut najugaqarfigissallugu pitsaasuusoq. Toqqissisimanartuuvoq imertoqartaranilu. Aalajangersimasunik sinaakkutissaqarpoq, kisiannili meeqqat angajoqqaallu imminnut maqaasisarput.

Arlallit aamma oqaatigaat meeqqat ulluinnarni inuunerat pillugu sulisut oqaloqatigisarlugit, aammalu meeqqat ineriartornerat inerikkiartornerallu pillugit nalinginnaasumik oqaloqatigiissinnaasarlutik.

Meeqqap ulluinnarni inuunera pillugu sulisut oqaloqatigisartorujussuuvakka. Oqaloqatigineri ippinnartoqann-gisaannarput. Najuuttutut misigisimatittuaarnartarpaannga. Ilaqutariittut isigisarpaatigut.

Kisimiittuullunga anaanaajuaannarnikuuvunga, Ilasiamili sulisut imatut ilisimasaqartigipput suut tamaasa oqaloqatigiissutigisinaallutigit. Kisimiittutut misigisimavallaarunnaarpunga

Qaammatini siullerni pingasuni meerara Ilasiamut pulaartarpara, meeqqallu qanoq innera pillugu sulisut uagutsinnut attaveqarnis-saq pikkoriffialugu.

Angajoqqaat marluk aalajangersimasumik oqaatigaat, meerartik Ilasiami najugaqarnermini pitsaanerulersimasoq:

Nuannaarnerulerpoq ammanerulerlunilu. Siornagut qiassa-gaangami takutinnaveersaartarnikuuaa.

Taamaattorli isumaqatigiinngissuteqartoqartarnikuuvuq, pingaartumik meeqqat angajoqqaallu imminnut najoqatigiinnissaannut atatillugu, angajoqqaat najoqatigiinnissamik isumaqatigiissutaasunut takkutinn-gitsuunnigikkunik ilaanni isumaqatigiissutigineqartumit akulikinnerusumik

najoqatigiinnissamik kissaateqarnerat pissutigalugit. Tamarmilli malugini-aqqaat najoqatigiinnissamut nutaanik isumaqatigiissusiortoqassappat sulianik suliarinnittunut aamma Tungiuinermik Ingerlatsivik isumaqatigiissuteqarfigisussaallugit nalunnngilluinnarlugit.

Najoqatigiinnitigiinnissamut aalajangersimasunik piffisaliisoqart-arpoq, tamaviaarnarsinnaasarporni meeraq uangaluunniit anner-tunerusumik pisariaqartitsigaangatta.

Arlallit ilisimatitsissutigat meerartik maqaasillugu meeqqamillu imminer-minnik maqaasinninnissa aamma ilimagalugu.

Uagutsinnut taama artornartigippat tassunga suli artornarne-russaaq. Ilasiamili panitsinnut pisut ajortuunngillat. Anaananili maqaasisimassavaa.

Apersuinerit paasisat ataatsimoortumik pingaarnertut takutippaat an-gajoqqaat Ilasiami najoqatigiinnissamut takkukkaangamik imaluunniit me-eraq Ilasiap avataani najorniarlugu aagaangamikku ajunngitsumik pineqart-artutut misigisimasut. Taamamalilluni Ilasiap suliassani nammaginartumik ingerlappasippaa, aammalu Ilasiap aamma Tungiuinermik Ingerlatsiviup akornanni suliassat agguataarnerat ingerlalluartoq. Kisiannili sillimaffigi-neqassaaq angajoqqaat apersorneqartut taakkuusut angajoqqaat, angajoq-qaat Ilasiami najugaqartunik meerallit akornanni, Ilasiamut pitsaasumik attaveqarluarnerpaajusinnaasut.

MEEQQAT ILASIAMIK ISIGINNINNERAT

Nalilersinermut atatillugu meeqqat sisamat Ilasiami najugallit attavigi-neqarput. Meeqqat taakku oqaloqatigineqarsinnaapput, meeqqat sinneri apersorneqarnissamut mikivallaarmata. Meeraq ataaseq danskisut imatut oqalussinnaatigaaq sulisumik kalaallisut oqaluttumik najuuttoqartinnagu apersuineq danskisut ingerlassinnaallutigu. Meeqqat allat kalaallisut oqaluput, taamaattumillu apersuinerit oqalutseqarluni ingerlanneqarlutik, taakkunani Ilasiami sulisoq oqaluttaavoq.

Meeqqanik apersuineq ajornakusoorpoq: Oqaaseqarpallanngillat, oqalutseqartariaqarnerlu ssoorunami aamma ajornakusuulaarluni.

Meeqqalli tamarmik oqaluttuaraat Ilasimut isertinnginnerminni Ilasiamut pulaareersimallutik, marlullu oqarput iserternissartik qilanaarisimallugu.

Aap, isertinnginninni Ilasiamut pulaarpunga. Isumaqarpunga manna nuannerunartuusooq.

Meeqqat isumaqarput Ilasiaq najugaqarfigalugu pitsaasusooq:

Maani najugaqarninni ajorunnaarpunga.

Isumarpunga maani ajunngitsunik atugaqarlunga. Isumaqarpunga paasigaannga inussiarnersuullutillu.

Meerarli ataasituaq aamma allatut isumaqarpoq:

Ilaatigut paasineq ajorpaannga. Taava sunik eqqarsaateqarner-sunga ilisimaneq ajorpaat. Ikinnguteqarpunga niviarsiaqqamik qanoq eqqarsarninnik nalunnginnittumik. Paasineqanngikkaang-amali kisimiittarpunga.

Nalinginnaasumik isumaqarnarpoq meeqqat sulisut ikiortissarsiorfittut atortaraat. Apersiunermi namminerme aamma ersarippoq sulisoq meeqqat oqaluttaaffigalugit ikiuisooq meeqqat toqqissisimanartikkaat, aammalu taassuminnga nuannarinnittutut isikkoqarlutik.

EQIKKAANEQ

Ilasiaq paaqqinnittarfittut ingerlalluartutut nutaamik pilersitatut isikkoqarpoq. Ilasiami meeqqat meeqqanillu isumaginninneq Kalaallit Nunaanni ukiuni kingullerni saqqumilaarnerusut pillugit oqaarsaatit ingerlateqqinneqarput. Ilasiami meeqqat meeqqanillu isumaginninneq pillugit eqqarsaatit Kalaallit Nunaanni ukiuni kingulli salliutinneqartut tunngavigalugit suleriaqqittoqarpoq.

ILLU TIKILLUAQQUSAFFIK

Ilasiaq illumi nalinginnaasumi pilersitaavoq. Illu inuinnaat angerlarsimafiattut aaqqissugaavoq, taamaalillunilu amerlanerit illu pitsaasumik misigisaqarfigisarlugu. Qalipaaticigissaartuuvoq, pitsaasunillu atortulersugaalluni. Illup nammineq aaqqissugaaneratalu takutippaat illu ”paaqqinnittarfiuinnarani” allanik neqerooruteqartoq, angajoqqaani najugaqarsinnaanngikkaanni illumi najugaqartoqarsinnaalluni. Meeqqat apersorneqartut tamarmik oqarput illu tassaasoq ikinngutinik pulaartoqarfigissallugu orniginartoq. Illumi tikilluaqqusaasutut misigisoqartarpoq.

Pissuseq alla tikilluaqqusaanermik misigititsisoq tassaavoq illumi sulisut ammalluinnartumik pissuseqarnerat. Najugaqartut pulaartullu tasaniitillutik najorneqarlutillu oqaloqatigineqartarput. Pingaartumik an-

gajoqqaat apersorneqartut oqarput tikilluaqqusaasutut misigisarlutik, aamma naak sulisut tamatigut isumaqatigiuaannangikkaluarlugit, immaqalu meeqqamik angerlarsimaffimmini najugaqannginnerata pitsaasuuneranik isumaqatigivallaanngikkaluarlugit.

Ilasiap ingerlalluartut paaqqinniffuneranut tapertaasoq pingaarutilik tassaavoq taamatut ”tikilluaqquneqartarneq”. Illu nuannersuavoq isersimaffigissallugu najugaqarfigissallugulu imaaliallaannaq orniginartoq.

SULIFFIK AAQISSUULLUAGAQ

Ilasiq (Mælkebøtcecenterilu) qullersaqluni aaqqissugaavoq, siulersuisoqluni, pisortaartoqluni pisortallu tulleggqluni. Mælkebøttenimi ulluinnarni aqutsisoq Ilasiamilu immikkoortumi aqutsisoq pisortamut akisussaaffeqarput. Taamaalilluni illu tikilluaqqusaasutut misiginarfusoq tassarpiaavoq suliffeqarfik aaqqissuullugaalluinnartoq. Suut tamarmik aaqqissugaapput. Illumut anguniagaqartoqarpoq takorluugaqartoqarlunilu aamma meeqqat najugaqarnerminni ineriartornissaannut anguniagaqartoqarluni. Anguniakkat tamarmik ima erseqqitsigisumik oqaasertalersugaapput, anguniakkat piviusunngortinniarlugit qanoq iliortoqassanersoq ingerlaannaq paasineqarsinnaalluni.

Torrallataasoq tassaavoq anguniakkat takorluukkallu imatut allanneqarsimammata, eqqarsaatit anguniakkanut tunuliaqutaasut pillugit sulisut takorluugaqarsinnaasunngorlugit, taamaalillutillu sunik ilimagineqarfiginerminnik takorluuisinnaanngorlutik.

Anguniakkat takorluukkallu aamma meeqqat ineriartornerannut anguniakkat sulinermi najoqqutassat aalajangersimasut allat arlalippassuit assogalugit ”Sulisut mappersagaat”-ni allassimapput, mappersakkallu sulisunit tamanit atuarneqarnissaa ilimagisaalluni.³⁷ Sulisut mappersagaat imatut erseqqitsigaaq, pisuni tamanarluinnangajanni qanoq iliortoqarnissaa, sunalu pissutigalugu taamatut iliortoqarnissaa allassimasarluni.

37. Sulisut mappersagaat qulequttanik tulluuttunik imaqarpoq: 1. Suliassanut sulinermilu tunngaviit, 2. Suliniummik allaaserinnineq, 3. Mælkebøttenimik aaqqissuussineq, 4. Ulluinnarisamik aaqqissuussineq, 5. Eqqiluisaarmemi eqqaamasassat, 6. Niuerniarneq, 7. Pissaanermik atuineq, 8. Nalunaaruteqartarneq, 9. Sulisut akissarsiaat pillugit isumaqatigiissutit, 10. Ilaquttanik qanigisanik napparsimarullutoqarnerani toqusorqarneranilu akiliunneqarluni angalaneq pillugu aalajangersakkat aamma erninermut atatillugu sulingiffeqarnermut Mælkebøttenimi malittarisassat, 11. So-raarnerussutisiat, 12. IT pillugu politikki.

Najoqqutassat allassimasut nassuiakkallu kingunerannik pisuni aalajangersimasuni pitsaanerpaamik qanoq iliortoqarnissaa pillugu oqal-linnerpassuit pisimasinnaagaluartunit allaanerusumik isikkoqalersarput. Ataasiakkaat isummersuutaat misilittagaalluunniit suliarineqaaqaratik ulluinnarisamut apuunneqarneq ajorput. Arlaannik isumaqarnissaq misi-littagaqarnissarluunniit naammangilaq – isummersuutit iliutsillu pineqartussaapput, taakkualu sulisut mappersagaanni allassimasut peqatigalugit atorluarsinnaassallutik.

Ilisimatusartutut Ilasiamut (siusinnerusukkullu Mælkebøttenimut) pulaaraangama suleqatigiiffiup taassuma kinguneri misigisarpakka. Aama tikilluaqqusaasutut misigisarpunga illumullu iserusuttarlunga. Pingarnerusorli tassaavoq inuit inussiarnersut pissutsillu pillugit oqallin-nissamut piumassuseqarluartut naapittarakkit. Apersuinerni sulisut kuk-kussutigisimasatik ajunngitsumillu iliuserisimasatik oqaluttuaraat, suullu ilikkagassatut pisariaqartinneritik oqaluttuaralugu, naammaginartumimmi pikkoriffiginngisatik takusinnaagamikkit. Sulisunik paaqqinniffik suliffiat nalilersorniarlugu apersugassanik qaqtigorluinnaq taamatut ataatsi-meeqateqartoqartarpoq.

INGERLAAVARTUMIK ILIKKAGAQARTARNEQ

Pissutsit oqaluuserineqarsinnaapput oqaluuserineqartarlutillu. Kisiannili malittarisassat allassimasut kingunerannik qanoq iliorneritik sunalu pis-sutigalugu taamatut iliornerlutik ilisimaarinerulerpaat. Imatut paasineqas-sanngilaq iliuseqassagaanni ullut tamaasa oqallittoqartassoq, pissutsinilli kingornagut oqaluuserinnissinnaaneq kulturiuvoq – oqaluuserinninneq isorinninnertut pinnagu, eqqarsaatigisassanulli qulequttatut atorlugu, oqaluuserinninnermi iliutsit naleqqutinngitsut oqaluuserineqarsinnaallu-tik allanngortinneqarlutillu.

Oqalliffiusinnaasut ilikkagaqarfiusinnaasullu ilaat tassaapput suli-sut ataatsimiisitsineri, sulisunut tamanut sapaatit akunneri tamaasa ataasi-arluni ullaap tungaa ingerlanneqartartut. Tamatuma saniatigut qaam-mammut ataasiarlu oqilisaalluni oqaloqatigiittoqartarpoq, tamatumani suliat ajornakusoortut oqaluuserineqartarlutik, psykologilu oqilisaalluni oqaloqatiginnittoq kissaatigineqaraangat nutaanik ilinniartitsisinnaalluni.

Allatut oqaatigalugu kulturi annertuumik pineqarpoq, tassani kikkut tamarnik kukkusarnerat kukkunerullu ajorisassaannginnera ilisi-

maneqarluni, – soorunami – kukkussutit kukkussutigeqqinnginniarlugit nutaanik ilikkagaqarusussuseqartoqarnissaa piumasaqaataalluni.

SULISUT TUNNIUSIMASUT

Ilasiami pingaaruteqartoq tassaavoq sulisut tunniusimasorujussuunerat. Sulisut isumaqarput sulinertik meeqqanut isertertunut sunniuteqartoq, sulisullu suliaminnik sapinngisamik pitsaanerpaamik suliarinninnissaat-meeqqanut pingaartuulluni. Sulisut arlallit oqaatigaat Ilasiaq suliffigiin-nanngikkitsik, aammali angerlarsimaffigipajaaritsik. Arlallit oqaluttuarput ulluni sulinngiffimmini akuttunngitsumik ilassinnikkiartorlutik takkut-tarlutik. Sulisut Ilasiami sulinissamut tunuliaqutaat tasaanerupput meeqqanut angerlarsimaffimmi meeqquerivimmilu siusinnerusukkut su-lisimanermit misilittakkat, aamma meeqqanik inuunermi ajornartors-iortunik sullissinissamik kissaateqarnerat. Immikkoortumi aqutsisoq tul-lersortaalu suliamut tunngasumik ilinniarsimasuupput, marluullutillu meeqqat aarlerinartorsiortut pillugit (meeqqallumi ataatsimut isigalugit) annertuumik ilisimasaqarlutik. Pissanganartua tassaavoq ingerlatitseqqi-nerup iluatsinnera malugineqartarmat, tamannalu imatut pisarluni ta-marmik angusaqartutut misigilersillugit.

SULISUNIK ILINNIARTITSINEQ

Sulisut tunniusimanagerannut tunuliaqutit ilaat tassaavoq, sulisut ilik-kagaqarnissamut periarfissinneqarnisaasa nalinganik aqutsisut eqqumaffi-ginninnerat, taamaalillutik sulisut pikkorinneruleriartortuassammata. Ilik-kagaqarnissamut periarfissaqarneq sulisunik nersualaarinninneruvoq naleqassusiannillu oqaluttuussinerulluni.

Ilasiap oqilisaalluni oqaloqatiinnermik aalajangersimasumik atui-nikkut aamma ilikkagaqarqinnissap pingaaruteqarneranik siunniussisu-mik suliap aaqqissorneratigut ilinniartitaaneq isumagissallugu toq-qarsimavaa. Tamatuma saniatigut pineqartut sammisalluunnit aalajanger-

simasut ilinniartitsissutiginerisigut ataasiakkaani sivikitsumik neqeroorteqartoqartarpoq.³⁸

ILLUP AVATAANIITTUTUNIK SULEQATEQARLUARNEQ

Aamma oqaatigineqassaaq Ilasiaq illup avataaniittunik pitsaasumik suleqateqartoq. Meeqqat meeqqerivii atuarfiillu attaveqarfigineqartarput, soorlu aamma Mælkebøttemcenteri peqatigalugu kommunimi Tunguiner-mik Ingerlatsivimmi sulisut qaammatikkaartumik ataatsimeeqatiginissaat aaqqissuunneqartarpoq. Tunguiner-mik Ingerlatsivimmi sulianik suliarin-nittunik apersuiner-mi tamarmik oqaatigaat Ilasiamik pitsaasumik suleqateqartoqartoq, illumilu suliarineqartut toqqissimanaralugit.

TULLERIIAARINEQ

Kommunimi Tunguiner-mut Ingerlatsivik meeqqat kikkut Ilasiamut isert-tertussatut innersuunneqarsinnaanersut inassuteqaateqartartuuvog, peqatigisaanillu Ilasiaq nammineq tullerriiaarisarpoq, meeqqat kikkut Ilasi-amit ikiorneqarsinnaanerat pillugu piunasaqaatinik aalajangersimasunik meeqqat isertertut eqqortitsinissaat tullerriiaarinermi isumagineqartarluni.

Tullerriiaarineq qitiusumik isiginiarneqartussat ilagaat. Paaqqinnit-tarfiit ingerlalluartut nalinginnaasumik ingerlalluartumik tullerriiaarisarput, tassani isumatineqartarluni meeqqat isertertut imatut pissuseqartuusut paaqqinnittarfimmi neqeroorutit atorlugit ikiorneqarsinnaallutik. Taamaannera ajornaatsuinnaagaluarpoq pissusissamisoorlunilu. Peqatigisaanillu pineqartut ilagaat isornartorsiuinermik kinguneqarsin-naasoq.

Oqartussaasut paaqqinnittarfimmik atuisut takorussukkajut-tarpaat paaqqinnittarfiup ajornartorsiutit aaqqinnissaannut oqartussaasut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsiffii – apeqquünani – aaqqissagai. Meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartussat pineqaraangata, paaqqinnittarfik (naatsumik oqaatigalugu) meeqqanut (inuusuttunullu) iliuuseqarfigiuminaassillutik imatut ajornartorsiortigisunut iliuuseqarniar-

38. Assersuutigalugu Ilasiamut siullemeerlunga pulaarama immikkut ilisimasakka tunngavigalugit ilinniartitsinissamat kimigiiserfigitillunga akuersitinneqarpunga. Nalilersuiner-mut ilaangikkaluar-poq, kisiannili sulisut pillugit paasisaqarnissannut periarfissinneqarpunga.

tussaavoq – ajornartorsiutaat imatut paasillugit, meeqqanut (inuusununullu) taakkununga iliuseqarniassagaanni immikkut ittumik ilisimasaqarnissaq, immikkut ittumik ilinniarsimanissaq immikkullu ittumik tunuliaquteqarnissaq pisariaqartinneqarluni. Kommunimi sulianik suliarinnittunik apersuinermi kissaatnik taakkununga assingusunik saqqummiussisoqarpoq.

Ilasiap meeqqat sakkortuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsitut tiguneq ajorpai, naak meeqqanut taakkununga paaqqinnittarfuit Kalaallit Nunaanni amigaataasinnaagaluartut. Tunngavilersuut tassaavoq meeqqat sakkortuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsiut tigusinnaassagaanni sinaakkutit allaasariaqarnerat. Assersuutigalugu naleqquttunik katsorsaasinnaasunik sulisoqartariaqarpoq. Ilasiaq taamaattunik peqanngilaq. Ilasiaq pikkorissunik tunniusimasunillu sulisoqarpoq, kisiannili sulisut meeqqanik sakkortuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisunik sullissinissamut ilinniarsimasuunngillat. Assigisaa inuusuttunut ingerlanerliortunut aamma atuuppoq. Tassani suliaq pineqarpoq immikkut ilisimasaqarnissamik pisariaqartitsiviusoq. Inuusuttoq ingerlanerliortoq illumut imaaliallaannaq nuutinneqaannarsinnaangilaq isumassorlugulu, tamatumalu kingorna ingerlalluortoqarnissaa naatsorsuutigiinnarlugu.

Meeqqanilli misissuinerup peqatigisaanik takutipaa meeqqat meeqqatut nalinginnaasutut ingerlanngitsut Ilasiap ilumut tigusarai. Meeqqat Ilasiamut isertertut meeqqanut allanut naleqqiullutik annertunerusumik pissusilersortarnikkut ajornartorsiuteqarput, migisutsikkut ajornartorsiuteqarput uniffeqannginnermillu ajornartorsiuteqarlutik. Pingaartumi misigisutsikkut ajornartorsiutit saqqumilaarput.

Piffissat meeqqat Ilasiami najugaqarfigisimasaat – maannamut – sivikitsut ingerlanerini pissusilersuutitigut ajornartorsiutit amerlassusaat aamma uniffeqannginnermik ajornartorsiutit amerlassusaat ikileriaateqarsimasut takuneqarsinnaavoq, misigisutsikkulli ajornartorsiutit ikileriansimanatik. Paasisaq misigisutsikkut ajornartorsiutit itinerusumik atugaarinerannik sivisunerusumillu atugaasarnerannik takutitsisutut isumasiorneqarsinnaasoq.

Misigisutsikkut ajornartorsiutit meeqqani Ilasiami najugaqartuni saqqummersartut, meeqqat ukioqqortussusaat naapertorlugulu ilusinnittarput. Ajornartorsiutaapput inuunerup ajornakusoortup kingunerinut meeqqat mikisut imminnut illersoriaasiannut attuumassuteqartut. Meeqqat misigisutsinik takutitsineq ajorput, nuannaaratik nikallungana-

tillu, arlaannik piumasaqarfigineqarunik matusarlutik, arlaannik aaqqissugaanngitsumik pilersaarutaanngitsumillu pisoqarpat matusarlutik. Peqatigisaanillu meeqqat ilaat annertuumik aqutsiniartutut nakkutilliiniartutullu pissusilersuuteqarsinnaasarput.

Meeqqat sakkortuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsillutik nappaateqartutut – maannamut – nalileqarnikuunngillat, taamaattorli Ilasiami sulisut Mælkebøttecenerimilu psykologip piginnaasaqarnissaannik piumasqaateqartitsillutik. Qisuariaataapput meeqqanik allanik inuunerminni ajornartorsiornartunik atugaqartunik sullissinermi ilisimaneqartut,³⁹ aammalu iliuuseqarfigineqarnissaat pingaartuulluni. Ajornartorsiutit aaqqinneqanngippata meeqqat ukioqqortunerulaalerunik sakkortuumik qisuariaateqartalernissaat aarlerinaateqarpoq (nilliallutik, annersitsillutik, isimmitsaallutik, aserorterillutik), taamaasiornermikkut misigissutsit anninnaviikkatik takutinniarlugit – qisuariaatit meeqqat anginerumaartut qisuariaataattut Ilasiami (Mælkebøttemilu) ilisimaneqartut.

MEEQQAT NUKARLIIT MAANAMUT SALLIUTINNEQARPAT

Maannamut meeqqat mikinerumaartut (qulit inorlugit ukiullit) Ilasiami annerusumik najugaqarsimapput. Soorunami inini takuneqarsinnaavoq meeqqat mikisut nivarsiaqqallu mikisut pineqartut. Illumi qaalipaataap-paluaartoq assut atorneqarpoq.

Piffissaq sivisunerusoq eqqarsaatigalugu soorunami maluginiarneqassaaq meeqqat angajulliunerusut isertersinnaammata (nivarsiaqqat nukappiaqqallu) soorlu aamma meeqqat Ilasiami najugaqatut maanna ukioqqortusiartortut. Meeqqat taakkorpiaat immaq ukiut qulit qaangiuppata illumi najugaqartut takorlooraanni, illu inuusuttuaqqanik najugaqarfigineqartoq pineqassaaq.

Tamanna suliffiup iluani ilinniartitsinissap eqqaasitsissutiginiisaanut tunngavissiivoq. Piffissaq sivisunerusoq eqqarsaatigalugu meeqqat anginerit pillugit sulisut ilisimasaasa ineriartortinneqarnissaat aamma pingaaruteqarpoq, meeqqallu angajulliit ajornartorsiutiminnik qanoq takutitsisinaanerat, kiisalu meeqqat angajulliit qanoq ililluni pitsaanerpaamik ikiorneqarsinnaanerata pillugit sulisut ilisimasaasa ineriartortinnissaat pingaaruteqarluni.

39. Angerlarsimaffimmi nakuusertarneq ilaqutariinnilu meerartaqartuni angajoqqaat imigisassamik, hashimik ikiaroomartumillu atornerluisut pillugit assersuutittulli.

PILERSITSINERMIIT PATAJAALLISAANERMUT

Ilasiaq paaqqinnittarfiup ingerlanerani killiffimmi siullermi, tassa paaqqinnittarfimmik pilersitsinermi, ingerlalluarpoq. Ukiuni marlunni tulliuuttuni ingerlanerup killiffia tulliuuttoq sulissutigineqassaaq, tassaasoq Ilasiaq paaqqinnittarfittut ingerlaavartutut patajaallisarnissaa. Tamassuma kingunerissavaa immikkoortut ilaat pilersitsinermi pingaaruteqarsimasut immaqaa annikillisarneqarsinnaassasut, immikkoortut allat salliutin-neqalersut.

Avatangiisiniittut attuumassuteqartut ilisimavaat Ilasiaq maanna pilersinneqareersoq. Maannakkut ataavartumik ilisimatinneqartassapput Ilasiaq suli atuuttoq, pissutsillu pilersaarutigineqartutut nalinginnaasumik ingerlasut.

Sulisunik ilinniartitsinissamik piumasaaqatit patajaallisaanermi aamma allanngussapput. Meeqqat Ilasimi najugaqartut taarseraassinna-nerat, meeqqallu ilaasa ukiuni arlalinni najugaqarsinnaanerit ilanngullugu eqqarsaatigereerneqassaaq. Assersutigalugu meeraqatigiaat pingasunik meerartaqartut aalajangersimangajattumik najugaqartut meeqqallu iserter-laat sisamat meerartarineqalersinnaapput – tamanna inooqataaffiginia-rlugu qanoq iliortoqassava? Aamma takorloorneqarsinnaavoq meeqqat maanna misigisartakkanit allaanerusunik ajornartorsiutillit takkutissasut – meeqqat allanik ajornartorsiuteqartut ikiornissaannut piareersimaniarluni sunik piginnaasaqartoqassava?

KAAMMATTUUTIT

Ilasiaq patajaallisaanermik killiffiata taperserneqarnissaa siunertaralugu kaammattuutit arlallit isumaliutersuuteqaqqinnermi ilanngunneqarsinnaa- sut maani saqqummiunneqarput. Kaammattuutit arlaqartut pioreersunik attassiinnarnermik aallaaveqarput, pissutsilli allanngorartuarnerat (allanngorartariaqarnerallu) maluginiarneqassalluni.

- *Tulleriiaarisarnek pitsaasoq attatiinnarlugu* – tassunga ilanngullugu meeqqat angajullit piumasaaqatinik eqqortitsisut takkussinnaanerisa sillimaffiginissaat. Maanna tulleriiaarisarnek ingerlalluurtutut isik-koqarpoq, tamatumalu siunissamut qulakkeerneqarnissaa pingaaruteqarluni.

- Siunissami aamma *illu meeqqanut najugaqartunut naleqquttoq pigiinnarneqassasoq*. Tamanna isumaqarpoq nukappiararpassuit meeqqalluunniit angajullit amerlanerusut iserterpata, illup aaqqissuunnerata allanngortinneqassaa eqqarsaatigissallugu naleqquttuussasoq. Illu pioreersaq meeqqanut maanna najugaqartunut (meeqqallu angajoqqaavinut) iseruminartutut isikkoqarpoq, tamassumalu siunissamut qulakkeernissaa pingaaruteqarluni.
- Illup suleqatigiiffimmik aaqqissuullugaasumik sorlaqarfeqarnera attatiinnarlugu, sulisut mappersagaanni malittarisassat pisariaqarfii ni tulluarsarneqarlutillu ineriartortinneqarsinnaasut attatiinnarnissaat ilanngullugit.
- *Pikkorisumik aqutsisoqarnek sulisutisialaqarnerlu attatiinnarneqassasut*. Tamanna pissusissamisuginnartutut ikkarluarpoq, eqqumaffiginissaali pingaaruteqarpoq. Paaqqinnittarfiup Ilasiatut ittuq sulisut atorfeqartut taakkulu sulinerisa pitsaasusaat sorpassuartigut pinngitsoorsinnaanngilai.
- *Meeqqat pillugit ilisimasat suli pissarsiarineqarsinnaanerat isumagineqassasoq*. Tamatumani meeqqat Ilasiami maanna najugaqartut pillugit annertusisamik ilisimasassat, aamma meeqqat Ilasiami najugaqartut ukioq-qortunerulissappata/ukioqqortunerulerpata aalajangersimasumik ilisimasassat imaluunniit meeqqat allamik suaassusillit takkuppata ilisimasassat pineqarput. Pissutsit maannakkutut itsillugit aqutsisoq, taassuma tullersortaa Mælkebøtcecenterimilu psykologi ilisimasaqarluarput, taakkuali ingerlaqqittumik ilinniaqqinnissaq pisariaqartilersinnaavaat, allatulluunniit iliorlutik ingerlatanut tunniusimanermnik attassiinnartunut ilisimasanillu attuumassuteqartunik sulisunut ingerlatitseqqissinnaanermnik attassiinnartunut akuulersinnaallutik.
- Meeqqanut psykologeqarnek attatiinnarneqassasoq.
- Psykologip suleqatigiinnut oqilisaalluni oqaloqateqartarnera attatiinnarneqassasoq.
- Sulisut ingerlaavartumik ilinniartinneqartarnissaat isumagineqassasoq.
- Pisariaqalissappat/pisariaqalerpat *meeqqat angajullit qanoq paarineqarnissaannik ilinniaritsinissap* pissusissamisoortunngorsinnaanera eqqumaffigalugu.
- *Meeqqat ukioqqortusiannut killigittat allanngortinnissaat naleqqussinnaanera* isumaliutigalugu. Meeqqat illumi maanna najugaqartut pingasuniit 18-inut ukioqartuupput, assersuutigalugu pingasuniit 14 tikillugit ukiulinnut najugaqatigiiffeqalerluni allanngortinneqarsinnaavoq, illu-

lu aaqqissugaanermigut paatsuugassaanngitsumik ilusiligaasinnaavoq meeraqatigiinnullu tulluarsagaalluni.

- *Inuusuttunut 14-18 ukiulinnut paaqqinnittarfimmik nutaamik* pilersitsinissaq pissusissamisoortuusinnaanersoq isumaliutigalugu.

Meeqqanut mikinernut, 0-3 ukiulinnut, paaqqinnittarfimmik nutaamik pilersitsinissaq pissusissamisoortuusinnaanersoq isumaliutigalugu.

ATUAKKAT/SAQQUMMERSITAT

- Akileraararneq atugarissaarnerlu pillugit Isumalioqatigiissitaq (2011): *Pisunijumerput atugarissaanerpullu – maannakkut iliunseqarnissaq pisari-aqarpoq. Akileraararneq Atugarissaarnerlu pillugit Isumalioqatigiissitaq inassuteqaatai.* Marts 2011. Nuuk: Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat.
- Christensen, E. (1994): *Når mor eller far drikker. Interview med børn og forældre i familier med alkoholmisbrug.* København: Socialforskningsinstituttet, 94:2.
- Christensen, E. (1992): *Børn i familier med alkohol- og stofproblemer.* København: Sundhedsstyrelsen.
- Christensen, E. (1988): *Oprækst eller overlevelse. Psykisk forsvar mod vold og strategier for overlevelse hos 4-6-årige børn i familier med bustrumishandling.* København: SIKON.
- Christensen, E. & H. Hansen (2011): *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland. Kortlægning af aktiviteterne 2011.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:24.
- Christensen, E., L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers udvikling.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01.

- Deloitte (2012): *Kalaallit nunaanni angajoqqaarsiaqartarnermik nalilersuineq*. Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik.
- Deloitte (2011): *Ulloq unnuarlu paaqqinniffeqarnermik naliliineq nalilersuinerlu*. Nuuk: Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik.
- Hansen, B. & I. Skafte (2009): *Ilaqutariinnut meerartaartussanut siusissukket suliniuteqarneq. Suliniummik allaaserinninnermik aappasaanik nutartirineq*. Nuuk: Paarisa.
- Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik, Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Peqqissutsimut Naalakkesuisoqarfik (2011): *Meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiaq pillugu nassuiaat*: Nuuk: Naalakkersuisut.
- Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik (2010): *Toqqissimasumik meeraaneq 2010*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat (2007): *Innuttaasut peqqissusaannut pilersaarut. Innuttaasut peqqissusaannut Naalakkersuisut periusissiaat anguniagaallu 2007-2012*. Nuuk: Inuuneritta.
- Nathansen, K.M. (2004): *"Atuarfitsialammiiit" "inuunermut pitsaasumut. angerlarsimaffimmi, meeqqerivimmi atuarfimmilu misigissutsikkut inuiaat akornanni attaveqatigiittarnermi piginnaasat ataqatigiissakkamik pilersinnerisigut Kalaallit Nunaanni inuttut ineriartornerup nukittorsarnisaa pillugu oqallissut*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.

X-MIIT SFI-P NALUNAARUSIAI 2012

SFI-p nalunaarusiarisartagai pizarreneqarsinnaapput imaluunniit www.sfi.dk miit qarasaasiakkut pissarsiarineqarsinnaallutik. Nalunaarusiat ataasiakkaat internettikkut taamaallaat saqqummersinneqarnikuupput, tamannalu matuma kinguliini allattukkani takuneqarsinnaavoq.

- 12:01 Lyk-Jensen, S.V., A. Glad, J. Heidemann & M. Damgaard: *Soldater efter udsendelse. En spørgeskemaundersøgelse.* 117 sider. e-ISBN: 978-87-7119-075-5. Netpublikation.
- 12:02 Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 5.* 235 sider. ISBN: 978-87-7119-078-6. e-ISBN: 978-87-7119- 079-3. Vejledende pris: 230,00 kr.
- 12:03 Rostgaard, T., T.N. Brunner & T. Fridberg: *Omsorg og livs kvalitet i plejeboligen.* 150 sider. ISBN: 978-87-7119-080-9. e-ISBN: 978-87-7119-081-6. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:04 Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen: *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling.* 222 sider. ISBN: 978-87-7119-082-3. e-ISBN: 978-87-7119-083-0. Vejledende pris: 220,00 kr.

- 12:05 Ellerbæk, L.S. & A. Høst: *Udlejningsredskaber i almene boliger. En analyse af brugen og effekterne af udlejningsredskaber i almene boligområder.* 258 sider. ISBN: 978-87-7119-084-7. e-ISBN: 978-87-7119-085-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 12:06 Høgelund, J.: *Effekter af den beskæftigelsesrettede indsats for sygemeldte. En litteraturoversigt.* 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-086-1. Netpublikation.
- 12:07 Rasmussen, P.S. & P.S. Olsen: *Positiv adfærd i læring og samspil (PALS). En evaluering af en skoleomfattende intervention på 11 pilotskoler.* 159 sider. ISBN: 978-87-7119-087-8. e-ISBN: 978-87-7119-088-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:08 Fridberg, T. & M. Damgaard: *Frivillige i hjemmeværnet 2011.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-089-2. e-ISBN: 978-87-7119-090-8. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:09 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann & A. Glad: *Soldater – før og efter udsendelse. En analyse af motivation, økonomiske forhold og kriminalitet.* 164 sider. e-ISBN: 978-87-7119-091-5. Netpublikation.
- 12:10 Bengtsson, S.: *Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-092-2. e-ISBN: 978-87-7119-093-9. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:11 Dines, A., V. Jakobsen, V.M. Jensen, S.S. Nielsen, S., K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen: *Indsatser for tosprogede elever. Kortlægning og analyse.* 162 sider. e-ISBN: 978-87-7119-094-6. Netpublikation.
- 12:12 Christensen, E.: *Nakuusa – vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011.* 48 sider. e-ISBN: 978-87-7119-096-0. Netpublikation.
- 12:13 Christensen, E.: *Nakuusa – piumavugut saperatalu. 2011-mi ilulissani Youth Forum pillugu nangitsineq.* 50 sider. e-ISBN: 978-87-7119-097-7. Netpublikation.
- 12:14 Larsen, M. & L.S. Ellerbæk: *Evaluering af jobplanen. Nuværende og kommende pensionisters kendskab til og betydning af reglerne for at arbejde.* 111 sider. ISBN: 978-87-7119-100-4. e-ISBN: 978-87-7119-101-1. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:15 Larsen, M., H.B. Bach & A. Liversage: *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale. Fokus på genindtræden.* 181 sider. ISBN: 978-87-7119-102-8. e-ISBN: 978-87-7119-103-5. Vejledende pris: 180,00 kr.

- 12:16 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Delebørn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFI's børneforløbsundersøgelse*. 111 sider. ISBN: 978-87-7119-104-2. e-ISBN: 978-87-7119-105-9. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:17 Nilsson, K. & H. Holt: *En vurdering af arbejdsskadedstyrelsens fastholdelsecenter. Kommuner, fagforeningers, arbejdsgivers og forsikringselskabers erfaringer med fastholdelsecentret*. 89 sider. ISBN: 978-87-7119-106-6. e-ISBN: 978-87-7119-107-3. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 12:18 Holt, H: *Lokal løn på kommunale arbejdspladser. Forskelle i kvinders og mænds løn*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7119-108-0. Netpublikation.
- 12:19 Bengtsson, S. & M. Røgeskov: *Et liv i egen bolig. Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser*. 145 sider. ISBN: 978-87-7119-109-7. e-ISBN: 978-87-7119-110-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 12:20 Gravensen, B: *Effekter af virksomhedsrettet aktivering for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 72 sider. e-ISBN: 978-87-7119-112-7. Netpublikation.
- 12:21 Albæk, K., H.B. Bach & S. Jensen: *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 68 sider. e-ISBN: 978-87-7119-114-1. Netpublikation.
- 12:22 Jensen, T.G., K. Weibel, M.K. Tørslev, L.L. Knudsen & S.J. Jacobsen: *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*. 134 sider. ISBN: 978-87-7119-115-8, e-ISBN: 978-87-7119-116-5. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 12:23 Madsen, M.B. & K. Weibel: *Delt viden. Aktiveringsindsatsen for ikke-arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere*. 152 sider. ISBN: 978-87-7119-117-2. e-ISBN: 978-87-7119-118-9. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:24 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann, A. Glad & C.D. Weatherall: *Danske hjemvendte soldater. Soldaternes psykiske sundhedsprofil før og efter udsendelse*. 210 sider. e-ISBN: 978-87-7119-119-6. Netpublikation.
- 12:25 Lausten, M., H. Hansen, K.S. Vammen & K. Vasegaard: *Forebyggende foranstaltninger 18-22 år. Dialoggruppe – Om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 6*. 164 sider. ISBN: 978-87-7119-121-9. e-ISBN: 978-87-7119-122-6. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 12:26 Lauritzen, H.H., R.N. Brünner, P. Thomsen & M. Wüst: *Ældres ressourcer og behov. Status og udvikling på baggrund af Ældredatabasen*.

- 180 sider. ISBN: 978-87-7119-123-3. e-ISBN: 978-87-7119-124-0. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:27 Høst, A.K, T. Fridberg, D.L. Stigaard & B. Boje-Kovacs: *Når fogeden banker på. Fogedsager og effektive udsættelser af lejere*. 422 sider. ISBN: 978-87-7119-125-7. e-ISBN: 978-87-7119-126-4. Vejledende pris 420,00 kr.
- 12:28 Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal: *Procesevaluering af boligsociale indsatser. Delrapport 2. Kvalitativ kortlægning af Landsbygefondens 2006-2010-pulje med fokus på projektorganisering og samarbejde*. 118 sider. e-ISBN: 978-87-7119-127-1. Netpublikation.
- 12:29 Andrade, S.B.: *Levekår i dansk landbrug. Analyse af sammenhænge mellem risikofaktorer og dyrværnsager i landbruget fra 2000 til 2008*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-128-8. e-ISBN: 978-87-7119-129-5. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 12:30 Ottosen, M.H. (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 348 sider. ISBN: 978-87-7119-130-1. e-ISBN: 978-87-7119-131-8. Vejledende pris: 340,00 kr.
- 12:31 Bach, H.B.: *Arbejdsmarkedsparathed og selvforsørgelse*. 36 sider. e-ISBN: 978-87-7119-133-2. Netpublikation.
- 12:32 Christensen, E. & A.P. Langhede: *Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre*. 61 sider. ISBN: 978-87-7811-197-5. Netpublikation. Udgivet af Ankestyrelsen og SFI.
- 12:33 Termansen, T. & C.S. Sonne-Schmidt: *Forebyggende fysisk træning til ældre. En undersøgelse af effekten af en kort træningsindsats på aldres fysiske funktionsevne*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-135-6. e-ISBN: 978-87-7119-136-3. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 12:34 Hansen, H., P.R. Skov & K.M. Sørensen: *Støtte til udsatte børnefamilier. En effektmåling af familiebehandling og praktiske pædagogiske støtte*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-137-0. Netpublikation
- 12:35 Ellerbæk, L.S., V. Jakobsen, S. Jensen & H. Holt: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2012*. 182 sider. ISBN: 978-87-7119-138-7. e-ISBN: 978-87-7119-139-4. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:36 Jakobsen, T.B., S.V. Lyk-Jensen & D.L. Stigaard: *Lige muligheder – metodisk grundlag for en effektevaluering. Evalueringsrapport 2*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7487-140-0. Netpublikation.
- 13:01 Kjeldsen, M.M., H.S. Houllberg & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2012*. 176 sider. ISBN: 978-

- 87-7119-141-7. e-ISBN: 978-87-7119-142-4. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 13:03 Oldrup, H., A.K. Høst, A.A. Nielsen & B. Boje-Kovacs: *Når børnefamilier sættes ud af deres lejlighed*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-145-5. e-ISBN: 978-87-7119-146-2. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 13:04 Lausten, M., H. Hansen & V. M. Jensen: *God praksis i forebyggende arbejde – samlet evaluering af dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. 173 sider. ISBN: 978-87-7119-147-9. e-ISBN: 978-87-7119-148-6. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 13:05 Christensen, E.: *Ilasiaq. Evaluering af en bo-enhed for udsatte børn*. 75 sider. ISBN: 978-87-7119-149-3. e-ISBN: 978-87-7119-150-9. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:06 Christensen, E.: *Ilasiaq. Meeqqanut aarlerinartorsioortunut najugaqatigiffimmik nalilersuineq*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-151-6. e-ISBN: 978-87-7119-152-3. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:07 Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. 153 sider. ISBN: 978-87-7119-153-0. e-ISBN: 978-87-7119-154-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 13:08 Luckow, S.T. & V.L. Nielsen: *Evaluering af ressource- og risikoskema. Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. 90 sider. e-ISBN: 978-87-7119-156-1. Netpublikation.
- 13:09 Winter, S.C. & V.L. Nielsen (red.): *Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen*. 265 sider. e-ISBN: 978-87-7119-158-5. Netpublikation.
- 13:10 Kjeldsen, M.M., & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2012. Regionale forskelle*. 59 sider. ISBN: 978-87-7119-159-2. e-ISBN: 978-87-7119-160-8. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 13:11 Manuel, C. & Jørgensen A. K.: *Systematic review of youth crime prevention intervention – published 2008-2012*. 309 sider. e-ISBN: 978-87-7119-161-5. Netpublikation.

ILASIAQ

MEEQQANUT AARLERINARTORSIORTUNUT NAJUGAQATIGIIFIMMIK
NALILERSUINEQ

Najugaqatigiiffik Ilasiaq meeqqanut isumaginninnikkut aarlerinartorsior-tunut isumaginninnikkut perorsaanertalimmik najugaqatigiiffittut neqer-oorutitut 2011-mi ukiakkut Nuummi pilersinneqarpoq. Ilasiaq Mælkebøttecenterip suliaqarfittut siulersuisoqarluni imminut pigisup ilaatut pilersinneqarpoq.

SFI Ilasiamik nalilersuivoq, taannalu pilersitsinerup kingorna ukiog ataaseq qaangiuttoq naammassivoq. Siunertaq tassaavoq Ilasiami pissutsinik allaaserinninnissaq kiisalu tassani najugaqarnerup meeqqanut qanoq sunniuteqartarneranik nalilersuinissaq.